

CHP Genel Sekreterliği
ARAŞTIRMA VE DOKÜMANTASYON BÜROSU
Yayın No : 4

İÇTİMAÎ MESELELER

1958 BÜTÇE MÜZAKERELE-
RİNDE C.H.P. MİLLET VE-
KİLLERİNİN YAPTIKLARI
TENKİT VE TEKLİF-
LERDEN ÖZETLER.

2003

SA

8170

LLÎ EĞİTİM-İŞÇİLER-SAĞLIK

CHP Genel Sekreterliği
ARAŞTIRMA VE DOKÜMANTASYON BÜROSU
Yayın No : 4

İÇTİMAÎ MESELELER

1958 BÜTÇE MÜZAKERELE-
RİNDE C.H.P. MİLLET VE-
KİLLERİNİN YAPTIKLARI
TENKİT VE TEKLİF-
LERDEN ÖZETLER.

MİLLÎ EĞİTİM - İŞÇİLER - SAĞLIK

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK FÜR HUMANWISSENSCHAFTEN
MAG. 100

MESSELER
ICTIMA

0718 8170

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK FÜR HUMANWISSENSCHAFTEN
MAG. 100

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT

ÖNSÖZ

Bu mütevazî broşür, 1958 bütçesi Encümende ve Meclis Umumî Heyetinde müzakere edilirken C.H.P. li milletvekilleri tarafından ileri sürülen tenkid ve teklifler hakkında, umumî eskâra ve parti teşkilâtına derli toplu bir özet sunmak maksadiyle yayınlanmıştır.

C.H.P. Milletvekillerinin komisyonda ve Umumî Heyetteki bütün konuşmalarının tam metinlerini yayınlamak pratik ve mümkün görülmediği için, belli başlı fikirleri sistematik bir tasnife tâbi tutarak özetler halinde vermek yolu tercih edilmiştir.

Bütçe tenkidleri : 1) İktisadî Kalkınma dâvamız, 2) Rejim meseleleri,, 3) Eğitim, Sağlık, İşçi dâvaları, 4) Dış politika, Millî Savunma ve diğer meseleler olmak üzere dört ayrı kitap halinde yayınlanmaktadır.

Seçme, özetleme ve tasnif işinin yapılmasında, Araştırma Bürosu mensupları ve birçok milletvekilleri işbirliği hâlinde çalışmışlardır.

Seçme, özetleme ve tasnifin kusursuz ve hatâsız olduğunu iddia etmek hatırımızdan geçmez. Bir kısmı işin mahiyetinden doğan noksan ve hatâların iyi niyetle izah edileceğinden ve bağışlanacağından eminiz.

Bütçe Encümenindeki etraflı konuşmaların tutanağı mevcut değildir. Bu konuşmalar için C.H.P. Meclis

Grupunun basın bültenleri dosyasındaki özetlerden faydalanmak mecburiyeti hasıl olmuştur. Bu bültenlerin ise bütün söylenenleri ihtiva etmesi imkânsızdır. Bu itibarla, encümende söz aldıkları halde adlarını ve sözlerini tesbite maddeten imkân bulamadığımız milletvekilleri elbette mevcuttur. Bu ve buna benzer noksanlardan dolayı şimdiden özür diliyoruz.

Bütçe müzakereleriyle ilgili broşürlerimizi umumî efkârâ ve parti teşkilâtına sunarken, 1958 bütçe müzakerelerinin, içtüzük tadilatı ve tatbikatı yüzünden, muhalefet için nekadar gayri müsait şartlar altında cereyan ettiğini de belirtmeden geçemeyeceğiz. Bu müzakerelerde ilgili Bakanlar istedikleri ânda söz alabilirlerken, grup sözcüleri ancak bir defa öncelikle söz alabilmişler ve kendilerine en tabîî cevap hakkı tanınmamıştır. Bundan başka, hatiplerin konuşma müddetleri son derece daraltılmış ve grup sözcüleri onar, diğer hatipler beşer dakika konuşabilmişlerdir.

Mütevazi broşürlerimiz, memleketin ana dert ve dâvalarını dile getirmek için C.H.P. milletvekilleri tarafından, bütün güçlüklerle rağmen, sarfedilen gayret hakkında bir fikir verebilirse kendimizi bahtiyar sayacağız.

Bütçe konuşmalarıyla ilgili 5 ve 6 sayılı broşürler yakında yayınlanacaktır.

C.H.P. Genel Sekreterliği
Araştırma ve Dokümantasyon
Bürosu

Ankara, Rüzgârlı Sokak
Ove Han No. 8

BÜTÇENİN TÜMÜ ÜZERİNDE KONUŞAN C.H.P. Lİ HATİPLER

Faik Ahmet Barutçu	Suphi Baykam
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Kasım Gülek
İsmail Rüştü Aksal	Mehmet Hazer
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ferit Melen
Muammer Akpınar	Arif Hikmet Onat
Sırrı Atalay	Behram Öcal
Hüseyin Balık	Hasan Tez

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BÜTÇESİ

Osman Alışiroğlu	Kâmil Boran
Sırrı Atalay	Şahap* Kitapçı
Avni Doğan	Ferit Melen
Turhan Feyzioglu	Emin Soysal
Kasım Gülek	Hasan Tez
Mehmet Hazer	Nüvit Yetkin

RİYASETİCUMHUR BÜTÇESİ

Esat Mahmut Karakurt	Hasan Tez
Emin Soysal	

BAŞVEKÂLET BÜTÇESİ

Osman Alışiroğlu	Arif Onat
Sırrı Hocaoglu	Hamdi Öner
Ferit Melen	Rıza Tekeli

ŞURAYI DEVLET REİSLİĞİ BÜTÇESİ

Şahap Kitapçı
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Kemal Sarıbrahimoğlu
Hurrem Müftügil
Ferhan Arkan
Rıza Tekeli
Ferit Melen

İSTATİSTİK UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Ferhan Arkan
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Kasım Gülek
Hamza Eroğlu
Sırrı Atalay
Ferit Melen

DIYANET İŞLERİ REİSLİĞİ BÜTÇESİ

Muammer Akpınar
Ferhan Arkan
M. Ali Arıkan
Sırrı Atalay
Ali Şelhum Devrim
Avni Doğan
Mehmet Geçiöğlü
Arif Onat
Kemal Sarıbrahimoğlu
Selim Soley

TAPU VE KADASTRO UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Kemal Sarıbrahimoğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Saim Karaömeroğlu
Arslan Bora
Halim Ateşalp
Ferit Melen

TOPRAK VE İSKÂN UMUM MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ

Kemal Sarıbrahimoğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Saimkaraömeroğlu
Mehmet Hazer
Arslan Bora

ADLIYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Atalay Akan	Kasım Gülek
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ferda Güley
İhsan Ada	Rifat Gürsoy
A. Rıza Akbıyıkoglu	Sırrı Hocaoglu
Osman Alişiroglu	Hasan İkiz
Ahsen Aral	Edip İmer
M. Ali Arıkan	Şahap Kitapçı
Sırrı Atalay	Zeki Kumrulu
Halim Ateşalp	Vedat Mengi
Kâmil Boran	İnayet Mursaloğlu
A. Şelhun Devrim	Hamdi Öner
H. Fehmi Evliya	Kemal Sarıbrahimoğlu
Turhan Feyzioglu	Hasan Tez
Ömer Feyzi Reşa	

MİLLÎ MÜDAFAA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Celâl Dora	Mehmet Hazer
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Necati İltter
Muammer Akpınar	Ferit Melen
İ. Rüstü Aksal	Hurrem Müftügil
Halim Ateşalp	Hüsrev Polat
Kemalî Bayazıt	Selim Soley
Arslan Bora	Hilmi Soydan
Sait Erdinç	İ. Hakkı Talay
Ferda Güley	Abdullah Yağcıoğlu

DAHİLİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Avni Doğan	Mehmet Geçioğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına)	Kasım Gülek

Osman Ališirođlu
M. Ali Arıkan
Sırrı Atalay
Halim Ateşalp
Arslan Bora
Kâmil Boran
Sait Erdineç

Ferda Güley
Mehmet Hazer
Ferit Melen
Arif Onat
Selim Soley
Nüvit Yetkin

DAHİLİYE VEKÂLETİ (EMNİYET UMUM MÜDÜRLÜĞÜ) BÜTÇESİ

Avni Doğan
(C.H.P. Meclis Grubu adına)

Mehmet Hazer

DAHİLİYE VEKÂLETİ (JANDARMA UMUM K.) BÜTÇESİ

Avni Doğan
(C.H.P. Meclis Grubu adına)

Kasım Gülek

Şahap Kitapei

Arslan Bora

Fethi Ülkü

Mehmet Geçioğlu

HARİCİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Necati İlter
(C.H.P. Meclis Grubu adına)

Halil Gürün

Sırrı Hocaoğlu

İhsan Ada

E. Mahmut Karakurt

Ali Şelhum Devrim

Ferit Melen

Avni Doğan

Hurrem Müftüğil

Hamza Eroğlu

Arif Hikmet Onat

Turgut Göle

HARİCİYE VEKÂLETİ (MİLLETLERARASI İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ) BÜTÇESİ

Hamza Eroğlu

Ferit Melen

(C.H.P. Meclis Grubu adına)

MALİYE VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Ferit Melen

Halil Gürin

(C.H.P. Meclis Grubu adına) Mehmet Hazer

Muammer Akpınar

E. Mahmut Karakurt

İ. Rüstü Aksal

Şahap Kitapçı

Ferhan Arkan

Hurrem Müftügil

Sırrı Atalay

İ. Saffet Omay

Halim Ateşalp

İlyas Seçkin

Hızır Aydın

Emin Soysal

Avni Doğan

Rıza Tekeli

Turhan Feyzioğlu

Fethi Ülkü

Mehmet Geçioğlu

Osman Yeltekin

MAARİF VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Turhan Feyzioğlu

Halil Gürin

(C.H.P. Meclis Grubu adına) Mehmet Hazer

Dursun Akçaoğlu

Edip İmer

Ahsen Aral

E. Mahmut Karakurt

M. Ali Arıkan

Saim Karaömeroğlu

Sırrı Atalay

Şahap Kitapçı

Halim Ateşalp

Ferit Melen

Faruk Ayanoğlu

Hurrem Müftügil

Kemalî Bayazıt

Ali Mentesoğlu

Rauf Bayındır

Arif Onat

Suphi Baykam

Arslan Bora

Avni Doğan

Hasan Erdoğan

Asım Eren

Mehmet Geçioğlu

Ferda Güley

Hüsrev Polat

Emin Soysal

Rıza Tekeli

Muammer Tekin

Hasan Tez

Fethi Ülkü

Muhlisittin Yılmaz Mete

NAFIA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Nihat Sarginalp

(C.H.P. Meclis Grubu adına) Sebahattin Kadirbeyoğlu

İhsan Ada

Saim Karaömeroğlu

Muammer Akpınar

Mehmet Kartal

İ. Rüştü Aksal

Ferit Melen

Osman Alişiroğlu

Vedat Mengi

Halim Ateşalp

Hurrem Müftügil

Faruk Ayanoglu

Arif Onat

Eşref Ayhan

Kemal Satır

Kemali Bayazıt

İlyas Seçkin

Rauf Bayındır

Emin Soysal

A. Şelhum Devrim

Şefik Soyer

Avni Doğan

Hüseyin Şahin

Şevket Dursun

Rıza Tekeli

Sait Erdinç

Hasan Tez -

H. Fehmi Evliya

Fethi Ülkü -

K. Gençler

Osman Yeltekin

Kasım Gülek

TİCARET VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Hıfza Oğuz Bekata

Arif Onat

(C.H.P. Meclis Grubu adına) İlyas Seçkin

Ferhan Arkan
Kâmil Boran
Vehap Dizdaroğlu
Hamza Eroğlu
Ali Menteseğlu

Rıza Tekeli
Muammer Tekin
Hasan Tez
Turgut Yeğenağa

SIHHAT VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Kemalî Bayazıt (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Halil Gürün İ. Ethem Karakapıcı
Dursun Akçaoğlu	Şahap Kitapçı
Nevzat Arman	Ali Menteseğlu
Halim Ateşalp	Şinasi Mordu
Faruk Ayanoğlu	Arif Onat
Suphi Baykam	Hüsrev Polat
Vehap Dizdaroğlu	Aziz Uras
Nusret Durakbaşı	Fethi Ülkü
Hasan Erdoğan	Tevfik Ünsalan

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKÂLETİ BÜTÇESİ

A. Sırrı Hocaoğlu (C.H.P. Meclis Grubu adına)	İsmail İnan Abdullah Köksel
Faruk Ayanoğlu (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ferit Melen Arif Onat
Rauf Bayındır	Reşit Önder
Arslan Bora	Nihat Sargınalp
Kasım Gülek	

ZİRAAT VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Avni Ural (C.H.P. Meclis Grubu adına)	Ali Menteseğlu Muhlisittin Yılmaz
--	--------------------------------------

Ferhan Arkan
Sırrı Atalay
Halim Ateşalp
Kemalî Bayazıt
Rauf Bayındır
Arslan Bora
Vahap Dizdaroğlu
Asım Eren
İbrahim İmirzaloğlu
Şahap Kitapçı
Abdullah Köksel
Ferit Melen

Hurrem Müftügil
Arif Onat
Behram Öcal
Kemal Sarıbrahimoğlu
Emin Soysal
Hüseyin Şahin
H. Reşit Tankut
Rıza Tekeli
İbrahim Us
Ahmet Üstün
Abdullah Yağcıoğlu
Ahmet Yılmaz

MÜNAKALÂT VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Kemal Satır
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Ali Menteseoğlu
Hurrem Müftügil
Halim Ateşalp
Emin Soysal
Kasım Gülek
Hasan Tez
İsmail İnan
Zihni Üner
Ferit Melen

ÇALIŞMA VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Halil Sezaî Erkut
(C.H.P. Meclis Grubu adına) M. Kemal Küçüktepepınar
Ferit Melen
İhsan Ada
Ali Menteseoğlu
Suphi Baykam
Hilmi Soydan
Mehmet Geçioğlu
Emin Soysal
İsmail İnan
Hasan Tez

SANAYİ VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Rıza Tekeli	Asım Eren
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Arif Onat	
Halim Ateşalp	Hasan Tez
Kemalî Bayazıt	Turgut Yeğenağa
Rauf Bayındır	

BASIN - YAYIN VE TURİZM VEKÂLETİ BÜTÇESİ

Emin Soysal	Mehmet Geçioğlu
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Ferda Güley	
Muammer Akpınar	M. Kemal Küçüktepepınar
Suphi Baykam	Ferit Melen
Bülent Ecevit	

VARİDAT BÜTÇESİ

İlyas Seçkin	Halim Ateşalp
(C.H.P. Meclis Grubu adına) Mehmet Geçioğlu	
Ferhan Arkan	

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Yeni Teşriî devrenin ilk bütçesi üzerinde, mes'udane telâkki edilemeyecek şartlar içinde cereyan eden konuşmalar bitti.

Meclisin bu yeni teşriî devresinden itibaren artık grup sözcüsü olarak muhalefet safindan yalnız bir kişi konuşabiliyor. Bu yüzden sözcü arkadaşlarımız grubumuzun görüşlerini belirttikten sonra, bir daha fikirlerini savunmak imkânını bulamamışlardır.

D.P. muhalefette iken, bu partinin idarecileri tarafından şibih demokratik diye tavsif edilen eski iktidarın zamanında, muhalefet gruplarının reislerine ve sözcülerine, tıpkı hükümet sözcülerine olduğu gibi, tanınan öncelikle konuşma yetkisi D.P. nin sözde demokratik olan devrinde geri alınmıştır.

C.H.P. Meclis Grubu adına

Meclis Grubu Başkan V.

FAİK AHMET BARUTÇU

E Ğ İ T İ M

«C.H.P. maarif sahasını taşlı bir tarla halinde bulmuş, bir bahçe olarak hazırlamış, nadede nebatlarını ve fidanlarını dikmiş, çoğaltmış, bol meyva vermeğe ve yeni gelişmelere müsait bir şekilde yeni iktidara teslim etmiştir.»

En büyük servet

Bir millet, kaynaklarını iyi kullandığı ölçüde ilerler. Türkiye, suları az, ormanları az, toprakları binlerce yıldanberi işlenmiş bir ülkedir. Bizim hiç israf etmeden, âzamî verimle geliştirip kullanacağımız en büyük servetimiz insan kaynağımızdır. Türk Milletinin zekâsıdır.

Bütün Türk çocuklarını bilgi ve irfanla, kuvvetli bir karakterle, millî ve insanî vasıfları gelişmiş olarak yetiştiremezsek, birçok nesiller - boşuna akan nehirler gibi - hebâ olup gider.

Millî kaderimiz eğitim sahasındaki başarımıza bağlıdır

Milletler ellerinde bulunan kaynakları en iyi bir şekilde değerlendirmedikçe medeniyet yarışında geri kalmaya mahkûmdurlar. Türkiyemizin bizce en büyük kaynağı, en büyük tabîî serveti insandır. Türk Milletinin zekâ ve kabiliyetleridir. Bu hazineyi gerektiği şekilde değerlendirmek de Maarif Vekâletimizin başlıca vazifesidir.

Millî, mânevî, insanî kıymetlere bağlı; hür fikirli,

demokrasi idealini benimsemiş, teşebbüs ruhuna sahip, uyanık, bilgili vatandaşlar yetiştirmek yolunda maarifimizin göstereceği başarı derecesi, millî kaderimizin istikametini tâyin edecektir.

Demokratik eğitim

Her milletin ve cemiyetin maarif siyaseti o milletin siyasi, ahlâkî, iktisadî ideallerine göre sistemleşmiştir. Bugün maarif siyasetimizde cemiyetin demokratik temayül ve gidişinin dikkate alınıp alınmadığı bir sual konusudur. Talim ve Terbiye Dairesi ve Bakanlık, okullarımızda demokratik terbiye üzerinde, teşkilât, teçhizat ve metod bakımından ne dereceye kadar durmaktadır? Demokratik terbiyede bilgi, demokratik itiyad ve hür adam yetiştirme esasına ne kadar yer veriliyor? Bu en mühim yön, maalesüf ele alınmamıştır.

Diğer taraftan demokratik terbiyede, çocuklarımıza tenkid etme, edilme ve tolerans sahibi olma gibi tavır ve itiyadlar kazandırmak vazifemizdir. Hele tolerans noksanı, memleket idare edenlerin yetişme bakımından demokratik bilgi ve itiyadlardan mahrum kalmalarının neticesidir. Bu bakımdan demokrasimizin bugünkü hatâlardan ve çıkmazlardan tamamiyle kurtulması, gelecek nesillerin iyi bir demokratik terbiye içinde yetiştirilmelerine bağlıdır.

Partilerüstü bir mesele

Maarif meseleleri görüşülürken bunun partilerüstü bir mesele olarak ele alınmasını temenni etmekteyiz. Maarif mensupları, köydeki öğretmenine kadar bugün-

kü mevzuat ve prensipler içinde fedakârâne çalışmaktadırlar. Fakat maarif dâvamızın halli yolundan bir hayli uzakta olduğumuz âşikârdır. Bu noktada bütün arkadaşlar müttefiktirler. Bu izah ediyor ki Bakanlık mevzuat ve prensipleri bakımından noksandır. Bu yüzden faaliyetini kâfi derecede değerlendirememektedir. Meselâ Maarif Bakanlığının buğünkü teşkilâtı 1926 Teşkilât Kanununa dayanır. O tarihten bu yana Maarif Bakanlığı, memleketin nüfus miktarı ve kültür anlayışı bakımından elbette bir hayli ilerleme kaydetmiştir. Artık eskiden kalma bir silâhla modern bir muharebeye girmek tabiatıyla mümkün olamayacaktır. Maarifimizi medenî seviyeye çıkarmayı arzuluyorsak, bu seviyeye erişmiş milletlerin maarif metodlarından örnekler almamız.

Bir Maarif Meclisi kurulmalıdır

Umumî bir kalkınma plânı içinde yer alacak şümullü ve âhenkli bir maarif plânına ihtiyaç vardır. Bu plânın ihzar ve tatbiki hususunda Talim ve Terbiye Heyetimizle işbirliği hâlinde çalışmak üzere Maarif Şurasından daha dar, fakat ondan daha sık toplanabilen bir Maarif Meclisine ihtiyaç vardır. Maarif Meclisi kurulması hakkında bir kanun tasarısı getirileceği geçen yıl vâdedilmiş olduğu halde, bu tasarı hâlâ yüksek Meclise sunulmamıştır.

Manevî kalkınma

Maddî ve mânevî kalkınma birbirini tamamlar. Bi-

risini diğzerinin aleyhine aldınız mı, sonu hüsrandır. İki-sini âhenktar şekilde yürütmek lâzımdır. Ancak bu takdirde başarıya ulaşılır. Bir Alman müverrihinin Bismark hakkında söylediğı bir sözü tekrar edeyim: «O, Alman-yayı yükseltti, fakat Almanları alçalttı.»

Unutulan ilköğretim plânı

12 Yıllık bir öğretim plânı ve kanunu yıllardanberi vâdedildiğı halde Meclise gelmedi. Bu gidişle dâvâyı uzun yıllar halledemiyeceğiz. Dâvâyı kısa zamanda halletmek için gelir tahsisi usûlüne dair Maarif Vekili sarıh beyanda bulunmadı. Hamleci bir anlayışla, bu işi ele almaya mecburuz. Maarif kalkınması, yurt kalkın-masının önderi, öncüsü olacaktır.

Eğitim plânı yapılmalıdır

Maarifte ciddî ve teferruatlı bir plân ve program zarurîdir. Siyasî tesirden uzak istişarî organlara ihtiyaç vardır. Maarif Meclisi kurmak üzere hazırlanan tasarı neden gecikmiştir? Umumî bir kalkınma plânı ne kadar âcil bir ihtiyaç hâlini almışsa, bu plânın içinde yer alacak ciddî ve etraflı bir Maarif Programı da o derece büyük bir zarurettir.

Eğitim bütçesi

Bütçede Millî Eğitim işleri için ayrılan %12 civarındaki ödenek azdır. Maarif dâvâlarını bizden çok daha iyi çözmüş olan memleketlerde bile, eğitim işlerine

ayrılan para nisbetinin daha yüksek olduğunu hatırlamalıyız.

Eğitim yatırımları azalıyor

Cârî masraflar bakımından maarife ayrılan meblâğ, zahirî bir artış gösteriyor. Fakat maarif sahasında gelişmek ve ilerlemek için yapılacak yatırımlara ayrılan ödenekte geçen yıla nazaran, hakikatte önemli bir düşme vardır.

Bütçe rakamları aldatıcıdır

Maarif bütçesine konulan 522 milyon lira paranın bugünkü iştirâ durumu düşünülecek olursa 1950 nin 100 milyon lirasına tekabül etmez. Zira 1950 de 6 ilâ 10 bin liraya yaptırılabilen okul binası bugün raportörün ve bütçedeki rakamların ifâdesine göre 50 bin liraya yaptırılmaktadır. Binaenaleyh 522 milyon liralık Maarif Bütçemiz var diye övünülmemelidir. Dâvanın âzâmeti karşısında, bu tahsisat, pek fazla birşey ifâde etmemektedir.

Binasız Bakanlık

Maarif Vekâletinin hâlen bir binası yoktur. Teknik tedrisat kısmı muhacir kuşu gibi mütemadiyen bina değiştirmektedir. Diğer bir kısım bölümler de öyledir. Her hususta hazırta konan demokrat iktidarın yedi yıldan beri bir Maarif Vekâleti binası yaptırmamış olması, işe ne kadar önem verdiğinin bir belgesidir. Maarif Vekâ-

letin eski binası yanmamış olsaydı onu da hazır bulacaklardı.

Klâsiklerden tercümelemler unutuldu

Maarif Vekâleti neşriyatından olan klâsik tercümelemler şür'atli bir seyir takip etmemektedir. Biz Batı kültüründen istifade etmeğe şiddetle muhtaç olduğumuza göre lisan bilmiyen kimselerin bizim memleketteki neşriyat içinde mahsur kalmaları cidden üzüntü vericidir. Gerek mânevî ilimlerde, gerek müsbet ilimlerde bütün dünyaca mehaş ve müracaatgâh sayılan kitapların dilimize çevrilmesi ihtiyacı âşikârdır.

İnkilâp müzesinin hâli

İstanbul'da, Şişli'de, Halâskârgazi caddesinde büyük Atatürk'ün İstiklâl Savaşı plânlarını hazırladığı bina müze haline getirilmiştir. Bina müze haline getirildi, fakat bahçesi parsellenerek oraya birtakım apartmanlar yapıldı. Bu binalar müzenin harimine kadar sokulmuş, müzeye kasvet veren bir hal almıştır. Bugün binanın sıva ve boyaları yer yer bozulmuş olup tamire muhtaçtır.

Atatürk'ün Meclis içinde ve dışındaki konuşmalarıyla, Sofya Ataşemiliteri iken yazmış bulunduğu «Zabitam ve Erata Nasihat» adlı kitabı müzede mevcut değildir.

İLK ÖĞRETİM DAVASI

Okul yüzü görmiyen bir milyon çocuk

Pek güç olan Japon alfabesini çocuklar üç yılda öğrenir. Buna rağmen, Japonya'da okuma yazma davası halledilmiştir. İşte Japon kalkınmasının sırlarından biri.

Türkiye'de hâlen ilkokul çağında oldukları halde okul yüzü görmiyen 1 milyon 25 bin çocuk vardır. Hattâ Türkçe konuşmayı bile öğrenmeden doğan, bu vatan-da yaşayan ve ölen büyük bir vatandaş kütesi vardır. Bu davayı çözmek bizim için ölüm kalım meselesidir.

Yarım asırda tamamlanamıyacak dâva

İlköğretim yurt kalkınmasının ana ve temel davasıdır. Bütçeye konulan bugünkü tahsisatla bu dâvanın yarım asırda tamamlanamıyacağı ve okulsuz on yedi bin köyün bulunduğu ve bu dâvanın sür'atle halli gerektiği gözönünde tutulursa diğer vekâletler bütçelerinden, hattâ tâlî derecedeki yatırımlardan vazgeçmek veya tasarruflar yapmak suretiyle Maarif Vekâleti bütçesinin artırılması uygun olacaktır.

17 bin yeni ilkokul lâzım

Encümen raporuna göre ilk öğretim çağındaki çocuk sayısı 3.312.000 dur. Bunlardan 2.250.000 i okuyor. Bir milyonu mektebe devam etmiyor. Gene rapora göre mevcut okullara kasaba okullarıyla birlikte 17000

yeni okul eklemeye mecburuz. Bu işi 10 yıl içinde hal için yılda 1700 okul yapmağa mecburuz. Nüfus artışını da ayrıca dikate almak gerekiyor. Buna mukabil bütçeye konan ödenek ancak birkaç yüz okul inşasına kifayet edecek miktardadır. Bu minval üzere devam edersek okullarımızı ancak 50 yılda ikmal edeceğiz. O zamana kadar da nüfus 50 milyona çıkacaktır. Bu kadar uzun bir müddet bekletilmeye meselenin tahammülü yoktur.

İlköğretim işi 10 yılda halledilmelidir. Buna da bütçemizin tákati müsait değildir. Fakat bina ve arazi vergileri değiştirilerek gerekli gelir temin edilebilir. Bu vergiler oldukça uzun zaman evvel yapılmış tahrirlere dayanmaktadır. Vergilerin nisbetlerinde herhangi bir değişiklik yapmaya lüzum yok, sadece tahriri yenilersek bu vergilerin hasılatı 150 - 200 milyona çıkabilir. Bunun yarısını özel idarelere, diğer yarısını ilk öğretim ihtiyaçlarına tahsis edebiliriz.

Çocuklarımızın ancak % 10 u sekiz yıl okuyabiliyor

Bugün köylerimizin hemen hemen yarısı 17000 i okul binası ve öğretmen yüzü görmemiştir. İlk öğretim çağında bulunan çocuklarımızdan 1 milyon 25 bini okuldaki tamamiyle mahrumdurlar. Kaldı ki okula başlıyanlar içinde de ilköğretimin 5 nci yılına kadar tahsile devam etmek imkânını bulan bahtiyar çocuklar 1. sınıflara girmiş olanların ancak yarısı kadardır.

Dünyanın ileri milletlerinde istisnasız bütün çocuk-

ları 5 yıl yerine (bizim için şimdilik bir ideal olan) 8 yıllık, hattâ 10 yıllık mecburî tahsile tâbi tutmak usûlü gitgide benimsenmektedir. Bir an için kendi durumumuzu bu ileri memleketlerin ölçüleriyle inceliyecek olursak, esefle görürüz ki, 8 yıl okutabildiğimiz çocuklarımızın nisbeti %10 u bulmaktadır. 1958 bütçesine konmuş olan ödenekle inşa edilecek olan okul sayısı 550 kadar olacaktır. Bu tempo ile ilk öğretim dâvamızın görünür bir gelecekte haline imkân olmadığı açıktır. İkinci Menderes Hükûmetindenberi her yıl bu kürsüde kesin bir dille vâdedilen ilköğretim kamun tasarrusının ve 12 yıllık ilk öğretim programının bir an önce kuvveden fiile çıkmasını zarurî görüyoruz.

İnşaatı yarım kalan okullar

Bir misal :

Sivasta 1957 senesinde 105 okulun temeli atılmıştır. Ancak bunlardan 13 tanesi ikmâl edilebilmiştir. Geri kalan 92 okulun yalnız duvarları kısmen örülmüştür. 1956 senesinden dahi ikmal edilmemiş 16 okul vardır. Bu noksan inşaat, tabiatın tahribine terk olunmakta ve bu suretle millî servet heder edilmektedir. Bu plânsızlığın şaheser bir örneğidir.

Üçlü, dörtlü tedrisat

Maarifte sayı kadar kalite de mühimdir. Günde üç, hattâ dörtlü tedrisat yapan ilkokullar gereken verimi sağlayamaz. 70-80 kişilik sınıflar, kabiliyetli öğrencilerin zekâ ve melekelerini körletir, törpüler. Atom ve Sputnik

çağında, yarının büyük Türk fizikçisini, Türk âlimini, kalabalık sınıflarda yetişmiş, öğretmenlerden mahrum olarak körletmek millî istikbali karartmak olur.

Okullarda verim düşüklüğü

1957 yılında ortaokullardan 16382 öğrenci mezun olmuştur. Buna göre mezun olanların randımını %30 dur. Bu nisbet çok düşüktür. Bunun sebebi öğretmen azlığıdır. Çünkü 1950 de ortaokul ve liselerde her 15 öğrenciye bir öğretmen isabet ederken 1958 yılında 30 öğrenciye bir öğretmen isabet edecek hâle gelmiştir. Bu vaziyete göre öğretmen kadrosunun 15000 olması icabeder. Noksan olan 3000 değil, 7500 dür. Aynı yıl liselerden 3848 kişi mezun olmuştur. Buna göre randımın %33 tür. Bu duruma son vermek için, diğer tedbirler arasında, öğretmen kadrosunun doldurulması lâzımdır.

Köy okullarının durumu

Köylerimizin çoğunda okul yoktur. Okulu olanlarda da ya bir veya iki öğretmen vardır. Bâzılarında da eğitimci vardır. Okulu ve öğretmeni olmayan köylerin çocukları 3-5 ve hattâ 10 kilometre uzaktaki köy okullarına devam etmektedir. Köy okullarından mezun olan çocuklarla, şehir okulunu bitirenler arasında kültür bakımından büyük farklar görülüyor. Elbette tek öğretmenin okuttuğu beş sınıflı okul ile beş öğretmenin okutup mezun ettiği öğrenci arasında fark olacaktır.

Neler yapılmalıdır

Köy okullarının hâlen içinde buldukları duruma mutlaka bir nihayet vermek lâzımdır. Son yıllarda tatbik edilen usûllerin meseleyi halletmekten nekadar uzak oldukları âşikârdır. O halde gayretimizi arttırmak ve yeni tedbirlere başvurmak zorundayız.

Bu bakımdan aşağıda sıralanan tavsiyeler, dâvaman halli için alınması gereken tedbirlerin sâdece birkaç tanesini ihtiva etmektedir :

● Öğretmen yetiştirmek için evvelki usule dönülmelidir. Yani her köyden en az, iki kabiliyetli çocuk müstakbel öğretmen olarak yetiştirilmelidir.

● Okul yaptırmak için de köylülerimizin mühim bir kısmı yardıma hazırdırlar. Okulsuz köylerde bir işçilik gibi yardıma hazırdırlar. Okulsuz köylerde bir soruşturma yapılırsa, bu hal hemen meydana çıkar. Köylülerimiz artık okumak istiyorlar. Elindeki küçük tarlasının getirdiği kendisine kâfi gelmemektedir. Tek çâreyi çocuklarını okutmakta, hayatını kazandırmakta bulmaktadırlar.

● Eğer devletin bütçesi kâfi gelmiyorsa yeni kaynaklar aramak lâzımdır.

● Şehirde ve köyde okulsuz çocuk sayısına göre okul inşası için Maarif Vekâletinin ve vilâyetlerin bir prensibi olması iktiza eder. Yani 100 çocuklu bir köyde okul yokken 30 çocuklu köye okul yaptırmak bir programsızlık olur.

Müstahsil öğretmen

Müstahsil öğretmen yetiştirme dâvası. Köyde öğretmene tarla verilecek, çift çubuk verilecek ve bunlara muvazi olarak da bir miktar maaş verilecek. Bu suretle öğretmen köye bağlanacak, müstahsil hale gelecek. Boş zamanlarında kahvede tavla oynamıyacak. Bu, Almanya'da da böyle, yeni gelişmekte olan memleketlerde de böyledir. Bu zarureti bir gün siz de anlıyacaksınız.

Bu işe başlandı, fakat tecrübe bâzı hatâlar ve şartların zoru ile muvaffak olamadı. B. M. M. nden kanun çıktı, bunların maaşları derece derece artırılmağa başlandı, sistemde tadilât yapıldı, v.s.

Amerika'da, hattâ komşumuz Bulgaristan'da da köy mektebi köyün ziraatine yenilik getirmiştir. Köyün ziraatında yenilik yapacak, domatesini ıslah edecek, bahçını ıslah edecekti. Hoca bilgisiyle ve tatbikat mektebiyle bu zaviyeden düşünölmüştü.

Köy Enstitüleri bir ihtiyaca cevap veriyordu

Bir kısım Demokratlar, köy enstitülerinden bahsederken kötölemek istediler. Köy enstitüleri geçmiş iktidarın ve Türk Milletinin gelecekte öğüneceğı en başarı ve en esaslı müesseselerdir. Bunları tenkid etmek başka, yok etmek için tahrip edici sözler ileri sürmek başkadır. Köy enstitülerinin kıymet ve değerini ecnebi mütahassıslar bile takdir etmişlerdir. D.P. iktidarı zamanında gelen yabancı uzmanların bu müesseseler için yazdıkları rapor Vekâlettedir.

Köy Enstitüleri köy kalkınma merkezleriydi

Köy enstitüleri, bütün dünyada ilgi uyandırdı. Bağdat'tan Maarif Nâzırı geldi, köy enstitülerinin kuruluşu hakkında bizden eser aldı, götürdü. Hindistandan da, Amerika'dan da gelenler oldu. Tetkikat yaptılar, beğendiler.

Evet, bu müesseselerin tenkid edilecek tarafları vardır, tenkid ettik, ama tahrip şeklinde olmadı. Bunların isimleri değişmiyecekti.

Bu müesseseler köy kültür kolonileri idi. Köylerin mânevî kalkınmasında muntaka muntaka merkezlerdi. Buralarda yalnız öğretmen yetiştirilmeyecekti. Köyde çalışacak usta, köylerde çalışacak öğretmen, köylerde çalışacak müfettiş, köylerde çalışacak sağlık memurları yetiyecekti. Bu meselede D.P. iktidarı maarif bakımından büyük hatâ yapmıştır. Temenni edelim ki bu hatâyı düzeltsin.

İstatistik oyunları

Maarif Vekili bir istatistik verdi. Bu istatistikte 18-20 köy enstitüsünün adlarını öğretmen okuluna çevirerek diğer öğretmen okullarına eklendiğini ve «Şu kadar öğretmen okulu vardır» dediğini duyduk. Yani eski köy enstitülerinin adları öğretmen okuluna çevriliyor, onları da yeniden kurduk, deniyor.

Dicle Enstitüsü ki, şimdi öğretmen okuludur. Erzincan'

da ve Karstakiler ki şimdi öğretmen okuludur. Bunlar hep öğretmen yetiştirip, Doğu vilâyetlerinin çocuklarını yetiştirmek, Maarifini kalkındırmak için hep C.H.P. devrinde kurulmuştu. Maarif Vekili bunları bilmezlikten geliyor.

ORTA ÖĞRETİM

Talebe artıyor, öğretmen azalıyor

Orta öğretimde son senelerde maalesef randıman düşüktür. Öyle mektepler tanıyorum ki 7 — 8 senede talebe mevcudu 1500 e çıkmasına rağmen muallim mevcudu 35 e inmiştir. Bu ciheti Maarif Vekâletinin bilhassa üzerine eğilmesi lâzımgelen bir problem telâkki ediyorum.

Ders programları

Ortaokul ve liselerde ders programları ıslaha muhtaçtır. Talebe diploma almak için değil, öğrenmek için okumalıdır. Okulu sevmeli, okuma zevkini almalıdır. Öğretimde gaye, öğrenciye mümkün olduğu kadar çok şey öğretmek yerine öğrenme, okuma zevkini aşılacaktır.

Lâboratuvarsız, hocasız liseler

Okullarımızdaki laboratuvar konusunda şuna işaret etmek isteriz. Nazarî bilgi kadar, amelî bilginin de çok mühim tesiri mevcuttur. Bunu hepimiz biliyoruz. Bu sebeple bilhassa Doğudaki okulların ve liselerin laboratuvar malzemesi üzerinde de durmak çok yerinde olur.

Lise açtık! Nidelim böyle liseyi? Laboratuvarı olmazsa, ders vasıtası olmazsa, fizik öğretmeni olmazsa, felsefe öğretmeni, edebiyat öğretmeni olmazsa buna lise mi denir?

Boş geçen dersler

Ortaokul ve liselerimizde öğretmen bulunmadığından derslerin birçoğu boş geçmektedir. Boş geçen bu derslerin bazıları Ziraat Müdürü, Defterdar, Doktor, Baytar gibi meslekle alakası olmayan elemanlar tarafından doldurulmaktadır. Ortaokul ve liselerimizde laboratuvarlarında tedrisata cevap verecek malzeme pek azdır. Fizik kimya gibi derslerin nazari tedrisatı yanında tatbikat gösterilmezse bundan bir hayır gelmeyeceği aşîkârdir. Bu hususta bilhassa san'at, fen enstitülerinin laboratuvar ve atölyeleri üzerine nazari dikkatinizi celbederiz. Ortamektep ve liselerin birçoğu bina bakımından da sıkışık durumdadırlar. Bir misal olarak, istiap hacmi 500 olan Ordu Ortaokulunda lise olarak bugün 1200 den fazla talebenin ders gördüğünü söyleyelim.

Öğretim gayesi

Orta öğretimde, kaliteye, millî duyguların geliştirilmesine, hürriyet terbiyesine önem vermeliyiz.

Pahalı ve yüksek taksitli okullar

Yabancı dilde öğretim yapmak için pahalı ve yüksek taksitli kolejler açtık. Kanaatimizce yalnız yabancı dil öğretimi eğitim dâvamızı çözmeye yetmeyecektir. Tutulacak asıl yol, yalnız yabancı dile değil, Türkçe öğretimine de, edebiyat ve tarih öğretimine de, riyaziye

öğretimine de önem veren dört-başı mâmur örnek Türk liselerini kurmaktır. Adı kolej olsun, örnek Türk lisesi olsun, en iyi öğretim müesseselerimiz, malî gücü kâfi gelen ailelerin çocuklarına değil, müsabaka imtihanı ile seçilecek olan en kabiliyetli, en liyakatli çocuklara açık tutulmalıdır. Parasız yatılılık usulü mevcut kolejlere teşmil edilmelidir.

İmam Hatip Mektepleri

İmam hatip mektepleri maksada çok kifayetsizdir. Muallim kadrosu, binası ve ödenekleri, diğer orta öğretim müesseseleriyle kıyaslanamayacak derecede zayıftır. Bunların da Maarif Vekâletince normal bir fonksiyon yapacak hâle getirilmesini temenni ederiz.

TEKNİK ÖĞRETİM

Kalkınmanın temeli teknik öğretimdir

Etrafımızı çeviren memleketlerin maarif ve bilhassa teknik sahadaki muazzam ilerleyişine nazarı dikkatinizi çekmek isteriz. Üç ay evvel Hür Dünyayı tehdit eden tehlike diye bütün Batı memleketlerinde bu hususta yazılar yazıldı, Amerika'da Nixon beyanat verdi. Bunu daima hatırdta tutmalıyız. Maarif işine, bilhassa teknik tedrisata çok önem vermemiz lâzımdır. Bir iki meydan açmaktan vazgeçilebilir, fakat içeride ve dışarıda çocuklarımızın fikren tehzizi geciktirilemez.

C.H.P. ve teknik öğretim

1880 ve 1914 yılları arasında Japonya, imtihanda muvaffak olan seçme lise mezunlarını devlet hesabına dünyanın ileri memleketlerine göndermiştir. Bunlardan muvaffakiyetle geri dönen onbinlerce Japon, memleketlerinde kurulan lise ve üniversitelerde hocalık yapmışlardır. Bizde de C.H.P. devrinde bu lüzum biliniyor ve gereği yapılıyordu. Avrupa'ya devlet hesabına her yıl yüzlerce kabiliyetli insan gönderiliyordu. Bugün Türkiye'de bütün sanayi müesseselerinin başında (Devlet ve hususî sektör dahil) o zaman Avrupa'da okutulan insanlar bulunmaktadır. Bu hazırlık yapılmısaydı, bugün ne olurdu? Vekil beyden ben de bir rakam rica edeceğim: 935, 936, 937, 938 yıllarında her sene Bakanlıklar ve İktisadî Devlet Teşekkülleri hesabına gön-

derilen öğrencileri ve son 4. yıl yine Devlet Hesabına Avrupa'ya gönderilenlerin sayılarını bildirsinler. Bunun mukayesesi çok şey öğretecektir.

Hulâsa, tecrübî ilimlerin öğrenilmesi için daha uzun yıllar Batı memleketlerine çok sayıda, kabiliyetli, imtihandan geçmiş öğrencileri göndermemiz lâzımdır. Hem de Devlet hesabına.

Sanayi Bakanlığıyla işbirliği

Teknik öğretim Sanayi Vekâletinin bâzı kollarıyla, meselâ, Küçük Sanatlar Umum Müdürlüğüyle işbirliği hâlinde çalışmalıdır. Geri kalmış bölgelerin bilgiye susmuş halkının zamanını kıymetlendirmek ve dokümacılık, halıcılık gibi işlerle iştigalini temin etmek için faaliyet sarfedilmelidir.

Mühendis, tekniker ve usta sayısı azdır

Meslekî ve Teknik Öğretimin yurt kalkınmasındaki önemi son derece büyüktür. Memlekette mühendis sayısı ve ihtiyacı arasında bir muvazenesizlik vardır. Mühendis sayısına göre, tekniker ve usta sayısı da kifa-yetsizdir. Teknik öğretimde hamle yapmak lâzımdır.

Teknik öğretim müsteşarlığı

1951 de, yersiz ve haksız bir kararla kaldırılan, Teknik Öğretim Müsteşarlığı, geçen yıl yeniden âcil bir ihtiyaç diye öne sürüldü. Kadro alındı. Buna rağmen

bir yıldanberi tâyin yapılmadı. Bu ihmâl üzüntü vericidir.

Adana Tekniker Okulu

Adana Tekniker Okulu vaadlere rağmen hâlâ niçin açılmamıştır? Bakanın bunu cevaplandırmasını istiyoruz.

HALK EĞİTİMİ

Millî Eğitim seferberliği

Hamleci, inkılâpçı bir millî eğitim seferberliğine muhtacız. İlkokula girenlerin ancak yarısı beşinci sınıfta bitiriyor. Orta öğretimdeki dökülme ve ayrılma, ilkokuldakinden daha büyüktür. Kız öğrenciler bakımından istatistikler daha acı bir gerçeğe işaret ediyor.

Halk Eğitimi ihmal edilmiştir

Halk eğitimi konusunda çalışmalar yetersizdir. Halkevlerinin halk eğitim merkezi haline getirileceği yolunda bu kürsüde yapılan vâad gerçekleşmemiş, 1955 de vâdedilen «Halk Eğitimi Kanun Tasarısı» da, hâlâ Meclise sunulmamıştır. Halkevlerinin kapatılmasıyla hâsıl olan boşluk henüz dolmuş değildir.

Halkevleri ihya edilmelidir

Halk eğitimini teşvik için Halkevleri ihya edilmelidir, gece okulları açılmalıdır. Bu konularda bir plân hazırlanıp hazırlanmadığını Millî Eğitim Bakanından soruyoruz.

Çıkamıyan Halk Eğitimi Kanunu Tasarısı

Halk eğitimi konusu üstünde oldukça uğraşılmış olmasına ve memlekete faydası kabul edilmiş bulunma-

sına rağmen Vekâletçe hazırlandığı müteaddit defa ifade edilmiş olan tasarı henüz Meclise gelmemiştir.

Yurt dışındaki Türklerin eğitimi

Batı Trakya, Kıbrıs, Irak Türklerinin kültürel durumları ve ihtiyaçları ile daha çok ilgilenmek lüzumunu hatırlatırız.

ÖĞRETMEN MESELESİ

İlkokul öğretmenleri

İlköğretim dâvası uğrunda büyük fedakârlıkla, vatanseverlikle, vazife aşkıyle köyde ve şehirde çalışan öğretmen ve eğitimden arkadaşlarımızın emekleri her türlü takdire lâyıktır.

Öğretmenlik mesleğini maddî ve mânevî huzur ve rahatlık bakımından daha câzip bir hâle getirmeğe mecburuz.

Öğretmen ihtiyacı,

Maarifin temel taşı öğretmendir. Maarif Vekili ilk okul öğretmen ihtiyacının 20 bin olduğunu, bunun ise 12 senede karşılanabileceğini söylediler. Demek ki talebelerimiz 12 sene öğretmensiz kalacaklardır.

70 bin öğretmen lâzım

Okul çağında üç milyon üçyüz küsur bin talebe bulunduğuna ve bir öğretmenin bir dershanede ancak 30 ilâ 35 talebe ile meşgul olabileceğine göre 100 bin öğretmene ihtiyacımız vardır. Şu hâle göre daha 70 bin öğretmen yetiştirmek zorundayız. Bugünkü tempoya göre mevcut öğretmen okullarının bu eksikliği tamamlamasına imkân yoktur.

Teknik öğretimde hoca buhranı

İlk öğretimde öğretmen yetiştirme tempomuz ya-

vaştır. Orta öğretimde ve bilhassa teknik öğretimde ise, öğretmen buhranı çok daha ciddî bir hal almıştır. Son yedi yılda orta öğretimdeki öğretmen artış nisbeti, öğrenci artış nisbetinin dörtte biri kadardır. Teknik öğretimde, mesleğe yeniden katılan öğretmenlerin sayısı, on üç yılda istifaları bile karşılamamıştır. Geçen yıl istifaların nisbeten azaldığını sevinçle müşahede ettik. Ancak öğretmen buhranının giderilmesi için radikal tedbirlere ihtiyaç vardır.

1980 de 130 bin öğretmen lâzım

İlk öğretim işi yavaş yürümektedir. Okul ve öğretmen meselesi halledilmemiştir. Yapılan hesaba göre 1980 yılında 130 bin öğretmene ihtiyacımız olacağı aşikârken bugün ancak 30 küsur bin öğretmenimiz mevcuttur.

Öğretmenlik câzip hâle getirilmelidir

Öğretmen darlığı çığ gibi büyüyen bir tehlike hâlini almak üzeredir. Üniversitemizin öğretmen yetiştiren şubelerine rağbet azdır. Yüksek öğretmen okuluna rağbeti arttıracak tedbirler sür'atle alınmalıdır. Tecrübeli ve yetişmiş öğretmenlerin meslekten ayrılmalarını, öğretmenliği daha câzip hâle getirerek durdurmak şarttır.

Öğretmen tâyin ve nakilleri siyasî tesirden ve keyfilikten kurtarılmalıdır. Kadrosuzluk yüzünden terfi edemiyen öğretmenlerin durumuna çare bulunmalıdır.

Öğretmen sıkıntısı Doğu illerinde daha vahim bir hal almıştır

Millî harsın temel unsuru olan lisan meselesi şarkta çok büyük bir mesele halinde kendisini hissettirmektedir. Hatay'dan Kars'a kadar 8 - 10 vilâyette 50 tane ortaokul yokken ve bu okullardaki öğretmen sayısı 100 ü aşmazken, Ankara'da yalnız Cebeci Ortaokulunda 100 öğretmen mevcuttur. Hele, Halk Eğitimi Merkezlerine Doğuda lâıyıkı veçhile ehemmiyet verilmemesi çok zararlıdır.

Tek öğretmenli köy okulları

İlkokullarımızın, bilhassa köylerdeki okullarımızın bugünkü durumu acıklıdır. 5 sınıflı okullarda 3, üç sınıflılarda 1 öğretmen vardır. Üç öğretmenli bir köy okulunda biri meslekten işe diğer ikisi pedagojiye vâkıf olmayan ortamektep mezunu yardımcılarıdır. Köylü vatandaş meşgalesi ve durumu dolayısıyla mektepten dönen çocuklarıyla kat'iyen alâkadar olmaz. Köydeki çocuklarımızın yetişmeleri hususunda yardımı imkânsızdır. Bütün yük öğretmene düşmektedir.

Hal bu olunca bir öğretmen üç sınıfla nasıl meşgul olur ve bu üç sınıf talebelerine nasıl yeter. Bu itibarla köylerdeki okullarımızın birçoğu birer okuma odası mahiyetindedir. Gene bu okulların birçoğunda talebelerin bir kısmı sıralarda, bir kısmı da yerlerde otu-

rarak ders görmektedirler. Köy okullarının hemen hepsinde yardımcı malzeme yoktur. Sıhhi tesisler de noksandır.

Öğretmen buhranını önlemek için acele tedbirler lâzımdır

Öğretmenliği câzip hâle getirmek bahsinde, Maarif Vekili, bunun biraz da yurdun câzip hâle gelmesine bağlı olduğunu söyledi.

Bütün yurdun câzip hâle gelmesini kim istemez? Fakat öğretmenliğe rağbet azalırken, bâzı sahalarda istifaların adedi yeni iltihaklardan daha fazla iken, öğretmen buhranı vahim bir manzara arzederken, acele olarak tedbir almak lüzumu inkâr edilemez. Mahrumiyet bölgeci avantajları ihdas etmeli, iyi tertiplenmiş âdil bir nakil sistemi ortaya konulmalıdır.

Hemen alınabilecek bâzı tedbirler

Maarif Vekili, ilkokul öğretmen ihtiyacının karşılanmadığını, eksikliğin 20 binden ibaret olup 12 senelik program neticesinde tamamen karşılanacağını bildirmiştir. Bu iyimser görüşe göre bile, okullarımız daha 12 sene öğretmensiz kalacaklardır. Öğretmenin, Öğretmen Okulu mezunu olması elbette şâyânı temennidir. Ancak bu mümkün olmayınca 12 yıl beklemek câiz değildir. Öğretmen eksikliğinin hâlihazırda yapıldığı gibi vekil öğretmenlerle telâfisi makûl bir usul değildir. Zira vekil öğretmen, pek az ücret verildiği ve muvakkaten vazife-

lendirildiği için, vazifeyi benimsememektedir. O halde

● Ortaokul veya lise mezunu olup asgarî bir sene vekil öğretmenlik yapanların müfettişlerce iyi teskiye edilenleri,

● Ortaokul ve lise mezunlarının 3-6 ay meslekî kursa tâbi tutulup, bu kursta muvaffak olanları,

● Lise son sınıfta pedagoji gibi meslekî dersler ilâvesi suretiyle edebiyat ve fen şubelerine mümâsil bir de pedagoji şubesi açılıp bu şubelerden mezun olanları asıl öğretmen tâyin etmek suretiyle hem keyfiyet, hem kemiyet bakımından öğretmen ihtiyacı bir an evvel temin edilebilir.

Öğretmenlerin Meseleleri

İki istirap kaynağı: Enflasyon ve siyasî müdahale

İlkokul öğretmen ve eğitimcilerinden yüksek tahsil hocasına kadar, her kademedeki öğretmenler iki şeyden mustarıptır. Enflasyondan ve iktidarın siyasî müdahalesinden.

İktisadî politikadaki sakim gidiş öğretmeni amansız bir geçim sıkıntısı içine sürüklemiştir.

Partizan siyasî müdahaleler ve antidemokratik zihniyet mânevî huzuru bozmuştur. Bu iki temel dâva hal edilmeden maarifte hakikî kalkınmanın kaabil olmayacağına inanıyoruz.

Maarif câmiyası içine politika sokulmamalıdır

Maarif câmiyası içine politikanın sokulmamasını temenni ederiz. Fakat iktidara yaranmak niyetiyle bâzı politikacılar, bilhassa vilâyetler kadrosu içinde bâzı tazyikler yapmakta ve isnatlarla öğretmenlerin nakillerine müessir olmaktadır. Maarif Bakanından ricamız, böyle hallerde muhakkak meseleyi bir müfettiş göndermek suretiyle tahkik ettikten sonra karara bağlamasıdır. Memleket gençliğini tarafsız zihniyetle yetiştirmeğe gayret etmemiz lâzımdır. Bilâhare muhalefete geçmiş bir zat için kahramanlık şiiri okuyan bir öğretmen okulu öğrencisini okuldan kovmuşlar ve gene yazılı bir imtihanda tesadüfen ve bir misal olmak üzere İnönü'den bahseden bir öğrenciyi okuldan uzaklaştırmışlar-

dır. Bunların tahkikini ve kötü misal olmamaları için haklarının iadesine Vekilin vasıta olmasını isteriz.

Okul kitaplarından İnönü'nün resmi çıkartılıyor

Maarif Vekili üç öğretmenin talebeleri siyasi toplantılara sevkettiklerinden haklarında takibat yapılmakta olduğunu söyledi. Memnuniyetle karşılıyor. Ancak yurtbilgisi, yurttaşlık adı altında öğrencilere okutulan bazı kitaplarda ilk Cumhurbaşkanı'nın resmi ve ismi, hemen akabinde üçüncü Cumhurbaşkanı'nın resmi ve ismi olduğu halde ikinci Cumhurbaşkanı'nın ne resmi, ne ismi vardır. Siyasi maksat güdülererek yazıldığı âşikâr olan bu nevi kitapların öğrencilere okutulmaması da lâzımdır.

Öğretmenlerin morali

İlkokul öğretmenlerinin psikolojik bakımdan moral düşmesine sebep olan uzun müddet köyde kalma mecburiyetidir. Kendisiyle temas ettiğimiz delikanlılar ki —kimi evli, kimi bekârdır— içinde buldukları köy hayatının senelerce sürmesi dolayısıyla yıpratıcı bir şekilde tesir ettiğini ve bittabi okul hayatının da pek çok ihtiyaçlarıyla kendilerini üzdüğünü, maaşları da arada bir kasabaya gitmelerine müsait olmadığından bir moral düşüklüğüne uğradıklarını anlatıyorlar.

Öğretmen maaşları

Öğretmenlerin maddî refaha kavuşturulması da mânevi huzurlarının temini gibi mühim bir meseledir. İlkokul öğretmenlerinin maaşlarının çok az olduğunu, çok cüz'î bir para ile köylerde hergün 8-9 saat çalışıklarını düşünürsek nasıl müşkül vaziyette olduklarını anlamamız mümkün olur.

Öğretmenin maaş işini derhal ele almak lâzımdır. Bugünkü hayat şartlarının ağırlığı ve pahalılık öğretmenleri sıkıntı içinde bırakmaktadır.

Altı yıl hizmetten sonra 190 lira

Öğretmen okulları mevcudu kâfi olmadığı gibi öğretmenler çok az para almaktadırlar. Okuldan yeni mezun bir öğretmenin eline ayda 140 kûsur lira geçmektedir. Üç yılda bir yapılan terfilerle altı yıl sonra ancak bir öğretmenin eline 190 kûsur lira geçecektir. Bu miktar, bugünkü para değeri nazarı itibare alırsa çok kifayetsizdir. Herşeyden evvel öğretmen, mânen ve maddeten terfih edilerek, öğretmenlik mesleği câzip bir hâle getirilmelidir.

Öğretmene maaşından başka yetiştirme ücreti verilmelidir.

Öğretmene yalnız şahsî geçimi için verilen para, daha ziyade yetiştirilmesine imkân bırakmamaktadır. Öğretmene ya yıpranma ücreti adı altında para vermeli, veya kitap yahut yetiştirme ücreti diyebileceğimiz bir ücret vererek ayrı bir zam yapmak çok âdilâne bir iş olacaktır. .

Munzam ders ücretleri zamanında verilmemektedir.

Gezdiğimiz birçok yerlerde öğretmenler munzam ders ücretlerinin zamanında verilmediğini söylemişlerdir. Vekâlet munzam ders ücretlerinin zamanında ödenmesi mevzuunu ısrarla ele almalıdır.

Öğretmen yapı sandığı.

Öğretmenlerin almakta olduğu maaşlardan kesilip yatırılan yapı sandığı aidatları halen ne merkezdedir. Banka ne zaman kurulacaktır? Birçok öğretmen yapı sandığında birikmiş olan bu paraların halen kendilerine verilmesinin mümkün olup olmadığını bilmek istemektedir. Verilmiyecekse banka kurulmalıdır.

Nakil ve terfilerde partizan usuller.

Nakil ve terfilerde partizan usuller tatbik edilmeme-

lidir. Nakil ve terfilerde ocak ve bucak başkanlarının şu veya bu raporları ile hareket edilmemelidir.

Terfi edemiyen öğretmenler.

Öğretmenlerin intibak kanunu dolayısıyla bir kısmının kadrosuzluk yüzünden terfi edemedikleri ve bâzan şu veya bu sebeple maaşlarını alamadıkları bir vakîadır. Bunun bir an evvel halledilmesi lâzımdır.

İntibaklar hakkaniyetle yapılmalıdır.

Son çıkan intibak kanunu üzerinde icranın yaptığı tasarruflar birtakım haksızlıklar tevliid etmiş, bu yüzden de birçok öğretmen Şûrayı Devlete müracaata mecbur kalmışlardır. Şûrayı Devletle iş hacmini artıran dâvalar arasında bunlar önemli bir yer tutuyor.

Bu kanunun öğretmenlerimize sağlamak istediği fayda, intibakların hakkaniyetle yapılmasına bağlıdır.

Öğretmenler Kanunu.

Öğretmenlerin terfi ve tecziyesi, nakil işlerini ihtiva eden tasarı, henüz meclise sevkedilmemiştir. Bu kanunun bir an evvel çıkarılması lâzımdır.

Eğitmenlerin durumu.

Köylerde çalışan mevcut eğitmenlerin aldıkları üç-

retler, geçimlerine kifayet etmemektedir. Eğitimci deyip de geçmemeli, bu işe nasıl başladığını, eğitimci teşkilâtının nasıl kurulduğunu bir anlatabilsek, siz de hak verirsiniz. Bugün de köy eğitimcilerine ihtiyaç vardır. 40-50 haneli köylerde, tek öğretmenli köylerde de ihtiyaç vardır. Köyde cehaletle uğraştırdığımız bu insanlar az ücret almaktadırlar, geçimlerini sağlayamamaktadırlar. Bu işin halledilmesi lâzımdır.

Eğitimcilerin statüsü tesbit edilmelidir

Mevcudu 3000 kadar olduğu bildirilen eğitimciler yıllardanberi çalıştıkları halde henüz ne memur, ne de işçi statüsüne bağlanılmamış ve kendilerine hizmetlerinin karşılığı maddî imkânlar sağlanmamıştır.

ÖĞRENCİ MESELELERİ

Tahsil parasız olmalıdır

Bâzı D. P. li arkadaşlar ortaokul ve liselerde mecmuî tahsile son verilmesini, hele yüksek öğretimde, üniversitede yüksek harç usulünün kabulü ile marifet gelir teminini tavsiye ettiler. Bu fikirlerin kesin olarak aleyhindeyiz. Meccuî tahsil yalnız Türkiye'nin marifet kalkınmasıyla ilgili değildir. Aynı zamanda bir sosyal adalet meselesidir. Demokratik rejimin gerçek işleyişi ile ilgilidir. Tahsili yalnız varlıklı ailelerin evlatlarına inhisar ettirmek hem ağır bir adaletsizlik teşkil eder,

hem de memleketin en kabiliyetli evlâtlarını yetişme imkânından mahrum bırakarak milletin geleceğini tehlikeye düşürür.

Paralı ve pahalı tahsil usulünü savunanların aksine olarak, şu kanaati taşıyoruz: Bugün bizde orta tahsil ve yüksek tahsil ücrete ve ağır şartlara tâbi olmakla beraber, pek çok Türk ailesi, masrafına katlanamadıkları için çocuklarını orta ve yüksek tahsilden mahrum bırakmaktadırlar. Bu itibarla tahsili pahalılaştırmak ve öğretmen darlığına, bina kılığına bu yoldan çare aramak şöyle dursun, leyfî meccanîlik ve burs usulünü genişleterek, maddî imkânları dar olan ailelerin kabiliyetli çocuklarına imkân aramak lâzımdır.

Kabiliyetli çocuklara tahsil imkânı verilmelidir

İnsan hazinemiz Anadolu ve Trakya köylüsüdür. Bunların içinde şehir çocuklarını bastırarak nice zekâlar ve kabiliyetler var. Köyleri dolaşırken bunların içinde alfabe bile bilmiyenlerin yüksek zekâ ve kabiliyetlerini müşahede ettik. Eğer tahsil imkânları olsaydı, bunların içinden nice eğitim Bakanı, nice Başbakan çıkabilirdi.

Yatılı okullar kurulmalıdır

Gerek Osmanlı İmparatorluğu zamanında, gerekse Cumhuriyet devrimizde Maarif sistemimizin eksik bir halkası kalmıştır. Bu halka, köy çocuklarının ilkokulu bitirdikten sonra orta tahsillerini yapma imkânlarının

münselip olmasıdır. Bunun sebebi, köyde ilk okulu bitirdikten sonra bu çocukların orta okulun bulunduğu yerde, kasabada barınacak yer bulamamalarıdır.

Bu mekteplerin gayesi memleket çocuklarını bir metod dahilinde hazırlamak ve ileride liseye devam imkânını sağlamaktır. Bugün de köylüyü kalkındırma davasında en mühim nokta köydeki müstesna zekâların, büyük kabiliyetlerin memleket hizmetine ulaşmasını temin için, behemahal onların ilkokulu bitirdikten sonra, Devletin bugün pekâlâ bahsetmekte olduğu parasız yatılı lise tahsiline geçmelerini temin edecek olan köprüyü kurmamız lâzımdır. Bunun zamanı en geç şimdidir.

Türkiye'de bu sistemin Maarife sokulması suretiyle vatandaşların istidatları nisbetinde bir metod olarak Bakanlık tarafından Maarif Programına ithal edilmesi lâzımdır. Köy çocuklarına yurt temini, köyde yetişen genç istidatları, yarının birer Atatürk'ü olabilecek köylü çocuklarını, boş gezen, kahve köşelerinde oturur olmaktan çıkarmak için lüzumludur. Yatılı okullara tahsis edilmiş olan tahsisat maalesef 2.257.000 lira olarak gözükyor ki, bugün yatılı bir talebenin bir senelik masrafını 1500 lira olarak hesap edersek bu miktarla ancak 1500 talebe okutabileceğiz. Bu miktarı 2 milyonu aşan ilk okul çocuklarıyla nispet edersek yatılı ilkokul meselesinin lüzumlu miktara ulaşmadığı meydana çıkar. Bu miktar bir olmazsa on misline çıkarılmalıdır.

Bursların miktarı azdır

Yüksek tahsil öğrencilerine ödenen burslar, enflasyon tarafından kemirilerek, kifayetsiz hâle gelmiştir.

Burslar asgarî 250 liraya çıkartılmalıdır

Bugün muhtelif vekâletler tarafından kendi hesaplarına yüksek mekteplerde okutulan talebelere verilen 150 lira burs kâfi değildir. Hâli hazırda hayat şartları ve pahalılığı göz önünde tutarak bu bursların en az 250 liraya çıkarılması çok yerinde olacaktır. Nitekim bu bursların azlığı dolayısıyla talebelerimiz buna iltifat etmemektedir. Adliye Vekâletinin 150 bursu olduğu halde ancak 50 talebe bulabilmiştir.

Bir talebe bankası kurulmalıdır

Dünyada Cambridge ve Oxford gibi tanınmış yüksek mekteplerde bir zamanlar yalnız asılladeler okurken, bugün buralarda binlerce burslu talebe okumaktadır. İsveç ve diğer bâzı memleketlerde, gençlere uzun vâdeli krediler sağlanır.

Bir talebe bankası kurulmalıdır; buraya muayyen bir fon ayırarak uzun vâdeli krediler için, talebeler birbirine kefil olmalı ve böylece kabiliyetli, fakat imkânı olmayan talebelere yurt içinde ve dışında imkânlar sağlamalıdır.

Talebenin sağlık durumu

Öğrencilerin sihhî durumu üzerinde Bakanlığın ne gibi tedbirleri mevcuttur bilmiyoruz. Valdebağında bir

sanatoryum ve prevantoryum vardır. Bu müessese ile iftihar ediyoruz. Acaba aynı müessesenin bir başkası daha Anadolu'da tesis edilemez mi? Veremin çocuklarımızı tehdit eden korkunç bir âfet olduğu malûmdur. Bakanlık acaba ikinci bir prevantoryum yapmağı mümkün görmüyor mu. Ayrıca okullarda verem arama ve taramasına ehemmiyet verilmelidir.

Okul hekimliğı islah edilmelidir

Okul hekimliğı diğer memleketlerde ayrı bir ihtisas şubesi halindedir. Bu görevi hademeye verilen ücretten aşağı veya hademe kadrosunda kayıtlı ücretlerle sağlamak mümkün değildir.

Maarif Bakanlığı bu hususta kanunî ve malî imkânları hazırlamakta gecikmiştir.

Dış memleketlerdeki talebeler

Ecnebi memleketlere gönderilecek talebenin adinde fazla imsak yapmamalıyız. Daha çok genç neslin Avrupa'ya gitmesi, pek çok gençlerin tahsil yapmalarının sağlanması için âzamî imkânları temine çalışmalıyız. Ancak Avrupa'ya gidecek çocuklar için iltimas etmiyerek sadece zekâ ve kabiliyetlerine göre gönderilme yollarını bulmalıyız.

Amerika'daki doktorlarımız

Hekim arkadaşlarımızdan senelerce üniversite kadrosunu işgal eden, burada baş asistanlık yapmış, do-

çent olma imkânını bulacak olanların gidip Amerika'da kalmaları üzüntü ile karşılanıyor. Bunun sebepleri üzerinde durulmalıdır.

Döviz tahsisinde kayırmalar

Dışarıya gidecek öğrencilere döviz tahsisi işinde kayırmalar devam etmektedir. Bütçe imkânları mahdut olan bu memleketin parasını en ehil olanlara âdil bir şekilde tevzi etmeğe mecburuz. Gidenlerin sıkı bir kontrole tâbi tutulması ve zamanında yurda dönmelelerini temin de şüphesiz ciddî bir mesele olarak tâkip olunmalıdır.

Dışarıya müsabakayla talebe gönderilmelidir

Yabancı memleketlere öğrenci gönderirken, parası ve nüfuzu olanların değil, TTürkiye'yi dışarıda en iyi şekilde temsil edecek ve oradan en çok irfan taşıyacak olanların objektif bir müsabaka imtihanı ile seçilmeleri şarttır.

Talebe teşekkülleri

Atatürk'ün güvenine lâyık olmaya azimli Türk gençliğinin teşkilâtlandırılması konusu ihmal edilmektedir. Gençlik çok güç şartlar altında âdeta kaderiyle başbaşa bırakılmıştır. Yurt kifayetsizdir. Ucuz ve yeterli işe imkânları yoktur. Kütüphaneler, spor tesisleri ihtiyacı karşılayamamaktadır. Pek tabîî, bu üzücü şartlarla pençelesen gençler kifayetli olarak hazırlanama-

maktadır. Bu sebepten başarı nisbeti çok düşüktür. Öğrenci teşkilâtları maddî bakımdan perişanlık içindedir. Bu sebepten görevlerini yapamamaktadır. Öğrenci teşekküllerine bütçeden bir ayırma yapılmalıdır.

Gençlik meselesi millî bir dâvadır

Gençliğin yetişme şartlarının düzeltilmesi ve teşkilâtlandırılması, parti mücadelelerinin üstünde millî bir dâvadır.

Talebeler ve siyaset

Üniversite mensuplarının siyaset yapabilecekleri hakkındaki maddeyi D.P. programında görüyoruz. Buna ayrıca dokunacağız. Fakat Üniversite talebesinin ve Türk gençliğinin bugünkü yetişme şartları ve D.P. nin gençliğe reva gördüğü hareketlerle ilgili bir kaç hususu arzetmeden geçemeyeceğiz. 1947 de Sayın Bayar «Yüksektahsil gençliğinin siyasetle meşgûl olmasına taraftarım. Zira üniversiteye girmek hayata girmek demektir. Kültür görüşü yüksek ve gelişmiş bir kimsenin politikayla iştiğâl etmesinden daha tabii birşey olamaz» demektedir.

Üniversite talebesinin bilhassa siyasetle uğraşmasını teşvik eden bir görüşle iktidara gelen D. P., iktidara gelişinin daha ikinci ayında, gençlik teşkilâtlarını genel idare kuruluyla beraber mahkemelere gönderdi. İrtica meselesinde hükûmetle aynı fikirde olmadığı için küçük bir nümayiş tertibeden gençlik temsilcileri ha-

pishaneye yollandı. Bu gidiş devam ettirildi. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunuyla bu memlekette gençlik hayatı söndürüldü. Kıbrıs nümayişi ancak Londra'da yapılabilmıştır. Atatürk'ü anmak için (bu yıl hariç) gençliğe müsaade verilmemektedir.

Atatürk, "Bırakın, gençler ne isterlerse yapsınlar" diyordu

Memleketin genç nesli yıllar yılı hiçbir faaliyet yapmazsa, en tabii hakları karşısında galeyana gelmezse bu gençlik yarın bu sıralara gelip memleket idare etmeğe başladığı zaman kendisinden beklenen randımanı verebilecek midir? Bir tarihte büyük Atatürk, İstanbul'da yapılmış olan bir miting dolayısıyla şikâ-yette bulunmak isteyen bir İçişleri Bakanına «Bırakın, gençler ne isterlerse yapsınlar, onlar şuurlarına sahiptirler, ne yaptıklarını bilirler, onlara karışmayın» demişlerdir.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti

Gençlik faaliyetlerinin en verimli şekilde inkişaf etmesini can ve gönülden istiyoruz. Kıbrıs Türktür Cemiyeti gibi millî bir gaye uğrunda kurulmuş bulunan ve Hükümetin de desteklemiş olduğu bir cemiyetin tekrar faaliyete geçirileceği yolunda bütçe müzakereleri dolayısıyla sayın hükümet sözcüsünden bize ferahlatıcı bir haber vermesini temenni ediyorum..

Talebe teşekkülleri vazifelerini yapamıyor

Milletlerarası talebe mübadelesi, dünya gençliği arasındaki kültür münasebetleri, gençliğin moral eğitimi v.s. gibi önemli sorumlulukları olan gençlik teşekküllerimiz maalesef lâyikiyle vazifelerini yapamamaktadırlar. Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı başta olmak üzere T. M. T. F. ve M. T. T. B. gibi büyük talebe teşkilâtlarımız maddî bakımdan zayıf haldedir. Bu teşekküllerin faydalı hizmetleri gözönüne alınarak onların gelişmesine yardım edilmelidir. Para temin etmek endişesi içinde bu millî müesseselerin gayelerine mütevecch faaliyetlerden uzaklaşması elem vericidir.

Gençliğin yetiştirme şartlarının düzeltilmesi ve teşkilâtlandırılması işinin partiler üstü millî bir dâva olarak ele alınmasını temenni ediyoruz.

Talebe teşekküllerine yardım edilmelidir

Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı, T.M.T.F., M.T.T.B. gibi büyük gençlik teşekkülleri, faydalı hizmetleri ile mütenasip yardım ve ilgi görmemektedirler. Müstakil gelir kaynaklarından mahrum olmaları, bu teşekküllerin gayelerine ulaşmalarını güçleştiriyor.

Türkiye millî gençlik teşkilâtı

Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı, biliyorsunuz ki, bir iki teşekkül hariç, Türkiye'deki bütün gençlik teşkilâtlarının toplandığı bir üst kademe mahiyetindedir ve WAY dünya teşkilâtında bizim gençliği teşkil etmektedir.

Birçok toplantılarda, meselâ Seylân, Berlin ve bilinen daha birçok yerlerdeki kongrelerde Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı memleketimizi temsil etmiş ve müsbet neticeler almıştır. Meselâ Kıbrıs meselesinde bu teşkilât iştirâk ettiği kongrelerde hakikaten mühim rol oynamıştır. Bunu iftiharla söylemek lâzımdır. Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı her türlü yardıma lâyıktır.

Bu teşkilât, neşriyat yapmaktadır. Gençlik otelleri kurmak için gayret sarfetmektedir. Anadolu'nun kalkınmasında gençliğin vazife alması için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Bu bakımdan on bin liralık bir yardım ayrılması uygundur. Bu kendilerinden esirgenmesin.

Üniversite Muhtariyeti

Üniversite demokratik rejimin direklerinden biridir

Üniversite meselesini her türlü histen ve peşin hükümden ayırarak ele almalıyız. Bu dâvâ bir taraftan memleketin mânevî ve maddî kalkınmasıyla ilgili bir temel dâvâdır. Diğer taraftan demokratik rejimin direklerinden biridir.

1946 da çıkartılan Üniversiteler Kanunu

1946 da çok partili hayata geçerken, tek dereceli seçim usulünü kabul edip memleketin idaresini köydeki vatandaşın nasırlı elleriyle kullanacağı oylara tevdi ederken, üniversite mensuplarının da kanaatlerini serbestçe yazıp söylemeleri imkânını sağlayan üniversiteler kanunu çıkarılmıştı. Kanunun gerekçesinde bir cemiyetin demokratik prensiplere uygun olarak iş-

liyebilmesi ve ilmin gelişmesi için üniversite muhtariyetinin zarurî olduğu belirtiliyordu.

6185 Sayılı Kanun...

1953 senesinde üniversite hocalarının siyasi teşekküllerde vazife almasını ve siyasi yayın ve beyanlarda bulunmalarını meneden 6185 sayılı Kanun çıkarıldı. Bu kanunun, tehlikeli tefsirlere ve üniversite hocasının söz ve yazı hürriyetini kaldıracak tatbikata yol açabileceği iddialarına karşı zamanın D.P. iktidarı şu tezi ileri sürüyordu: «Muhtariyetin zedelendiği yolundaki iddialar kat'iyen vârit değildir. Çünkü hükümet, bu kanun tasarısı ile kendi üzerine herhangi bir yetki almamaktadır. Profesörler hakkında karar almak yetkisi doğrudan doğruya üniversite makamlarının takdirine bırakılmıştır. Hükümetin hiçbir yetki alması bahis konusu olmayınca, muhtariyetin zedelendiği yolundaki iddia küliyen esassızdır.» Millî Eğitim Komisyonu Raporunda da muhtariyetin zedelenmediği, zira yazılan bir yazının üniversite muhtariyetiyle kaabili telif olup olmadığı hususunda karar verecek organın bizzat Üniversite Senatosu olduğu ısrarla belirtiliyordu.

Ve 6435 Sayılı Kanun...

Sonra, üniversite öğretim üyelerini işten uzaklaştırmak yetkisini siyasi bir makama, Millî Eğitim Bakanına veren 6435 sayılı kanun çıktı. Bu kanun üniversite mensuplarının teminatını, huzurunu ortadan kaldırmıştır. Söz ve yazı hürriyetine darbe vermiştir.

Senatonun Kararı

Ocak 1956 da Ankara Üniversitesi Senatosu ittifakla ve basına tebliğ şeklinde verdiği kararda, bu kanunun ilim hürriyetiyle bağdaşamayacağını belirtmektedir. İstanbul Üniversitesi Senatosu da aynı şekilde hareket etmiştir. O tarihte bu tebliğlerin «C.H.P. tarafından tertiplenmiş bir siyasî huruç hareketi, D.P. yi imha teşebbüsü» diye vasıflandırıldığını hatırlarsınız. Nasıl olur da iki Senatonun samimi kanaatine bu şekilde mukabele edilir? Bu tebliğlerden birinin altındaki imza Rektör İzzet Birant'ın imzasıdır. O İzzet Birant ki, muhafefetle ilgisi olmak şöyle dursun, D.P. nin son seçimlerde Ankara adayıydı.

Kanunun Tatbikati

Maarif Vekili, «Bir hoca vazifesinin dışına taşarsa, 46. madde dur der» demektedir. Profesör Kubalı'ya ve Feyzioğlu'na Üniversiteler Kanununun sözü geçen 46. maddesi tatbik edilmek istenseydi, mesele yoktu. Senato karar verecekti. Ama 46. madde tatbik olunmadı. İsnad edilen «siyasetle iştigâl» fiili ile ilgisi olmayan 6435 sayılı Kanun uygulandı. Üniversite Senatosu ittifakla «Bu kanunun tatbikine mahal yoktur» dedi. Fakat Mecliste «âtil, vazifesini ifâ etmiyen, tenbel memurlar için çıkarıyoruz» diye çıkarılan 6435 sayılı kanun, haksız olarak, maksat haricine çıkılarak tatbik edildi. Kanunun bu hâdisede tatbik yeri yoktur. 6435 sayılı Kanun, siyasî kuvvetin hür fikre baskısı için kullanılıyor.

Kubalı Meselesi

Prof. Hüseyin Nail Kubalı'nın sözleri, ilmi hakikatlerin objektif bir tahlilinden ibarettir. Kubalı gibi bir ilim adamına hiçbir peşin hüküm ve gizli maksat isnat edilemez. Siyasete atılmak isteseydi, seçimden önce dileği partinin listesine girerdi. Prof. Kubalı, şair Hüseyin Nail Kubalı'nın içinde memleket sevgisinden ve vazife aşkından daha kuvvetli hiçbir duygunun yer etmesine ihtimal bile olmadığını onu tanıyan herkes bilir. Kubalı'ya peşin hüküm izafe edenler, iç tüzük hakkında onun serdettiği fikirlerin aksini söyleyecek veya yazacak tek Türk Profesörü bulabilirler mi? Doğruyu söyleyen herkes mi kötü niyetlidir? Doğru söyleyeni dokuz köyden kovmak usulü bir memleketi ancak felâkete götürür.

İlim hürriyeti hakkında neler demişlerdi?

Bilhassa siyasî ve içtimâî ilimlerle uğraşanların yazıları ve beyanatı ister istemez siyasî partiler arasında münakaşa edilen konulara dokunacaktır. İlim adamları fildişi kulelerine kapanır ve kabuklarına çekilirlerse, bundan millet ancak zarar görür. 1953 te D.P. iktidarının Millî Eğitim Bakanı Rıfki Sâlim Burçak da, Üniversite için yaratıcılık ancak ve ancak emniyet ve hürriyet şartlarına bağlıdır. İlimin mutlak bir hürriyet içerisinde inkişaf edeceği tabiidir. Bu itibarla ilim adamları üzerinde herhangi bir makamın baskı veya tesiri bahis konusu olamaz. Totaliter idareler bir tarafa bırakılacak olursa, demokratik prensiplerle idare edilen memleket-

lerin kâffesinde üniversitelerin ilmi muhtariyeti kabul edilmiştir» sözleriyle bu hakikati ifade etmektedir. 6185 sayılı kanuna dair Millî Eğitim Komisyonunun D.P. li milletvekilleri tarafından imzalanmış rapor da farklı bir dil kullanmamakta ve üniversite öğretim üyelerinin ilmi ölçülere giren tenkidî yazılarının, mütalâa ve beyanatının, siyasî mahiyette de olsa yasak olmadığı belirtilip ve memleketin bugünkü ve yarınki inkişafının, üniversite mensuplarının tenkidlerine bağlı olduğu söyleniyordu.

Bu misaller 1953 tenberi ilim hürriyeti ve üniversite muhtariyeti bahsinde ne kadar geri gidildiğini göstermektedir. 1948 yılında bir profesör iktidarı istediği gibi tenkid edebiliyor ve onu vazifesinden uzaklaştırmak kimsenin aklına gelmiyordu.

D.P. ye kayıtlı profesörler

Birçok üniversite hocalarının D.P. de kayıtlı olmalarını, D.P. kongrelerinde delege olarak fiilî vazife almalarını, günlük sütunlarında siyasî partilerin münakaşa konularına dair D..P. yi açıkça destekliyen yazılar yazmalarını, iktidar bizce pek tabii olan bir müsamaha ile karşılıkmaktadır. İstiyoruz ki, vazifede kaldıkları müddetçe hiçbir siyasî partiye bağlanmayan, fakat her devirde kuvvetle inandıkları objektif kanaatlerini açıkça savunan üniversite hocalarından en tabii hakları esirgenmesin.

Hürriyetin iyiye veya kötüye kullanılışının takdiri iktidara düşmez

Eiminiz ki Maarif Vekili de bu kürsüye gelip fikir hürriyetine ve ilim hürriyetine bizim kadar bağlı olduğunu söyleyecektir. Ancak kendi kanatince bu hürriyetin kötüye kullanıldığından şikâyet edecektir. Hürriyetin iyiye veya kötüye kullanıldığını, siyaset adamları, hele o hürriyetten ister istemez rahatsız olan iktidar ricâli takdir etmeğe selâhiyetli değildir.

İktidarın zihniyetinden işte bu noktada açıkça ayrılırız: Üniversite hocasını dilediği anda, dilediği zaman işten uzaklaştırma yetkisi bir siyaset adamına verildiği anda, Üniversite muhtariyeti ve ilim hürriyeti en ağır darbeyi yemiş olur. Siyasî iktidarın fikre ve ilme tahakküm etmeğe kalkıştığı cemiyetler yükselemez.

Üniversite hocası kanaatlarını açıkça söyleyebilir

Üniversite hocasının memleket meselelerine tutacağı ışıktan korkulmamalıdır. Bu ışıktan memleket zarar değil, sadece fayda görür. Sosyal ve siyasal ilimlerle uğraşan bir kimse için, kendi öz memleketinin meseleleri hakkında kanaatlerini yazı ile ve sözle bildirmek sadece bir hak değil, bir vazifedir. Hiçbir ilim adamı bu vazifesini yaptığından dolayı ceza görmek endişesine düşmemelidir. İstiyoruz ki vazifede kaldıkları müddetçe hiçbir siyasî partiye bağlanmayan fakat her devirde kuvvetle inandıkları objektif kanaatlerini açıkça savu-

nam üniversite hocalarından en tabii hakları esirgenmesin.

Hazırlanan Üniversiteler Kanunu

Hazırlanmakta olduğu bildirilen yeni Üniversiteler Kanununun demokratik prensipleri ve bizzat iktidar partisinin programındaki esasları bir kere daha çiğnemesinden haklı olarak endişe ediyoruz.

Medeniyet hür fikrin eseridir

Vaktiyle en ağır ithamlara mâruz bırakılarak idam edilen Sokrat'ın hakikatte mensup olduğu cemiyete, yaşadığı devre ışık tutan bir insan olduğunu, insanlık tarihine şeref verdiğini hatırlıyalım.

Yeni bir Üniversiteler Kanunu çıkarılarak ilim hürriyetine bir darbe daha vurmadan, bu misal üzerinde düşünelim. Dünya tarihine bakalım: Medeniyet, hür fikirlerin eseri olmuştur. Fikrine ve ilmine zincir vurulan bir millet yükselemez.

SOSYAL MESELELER

İşçi Meseleleri

Ne dendi, ne yapıldı?

D.P. muhalefette iken birçok memleket meselelerine samimiyetle el basmıştı. Güzel tenkidler yapmış ve çok cazip vaadlerde bulunmuştu. Meselâ, «Ücretler çok azdır, derhal yükselteceğiz, hayatı ucuzlatacağız, işçiler hürriyetsizdir, grev hakkı işçinin tabii hakkı cümlesindedir, bu hakkı tanıyacağız.»

Bugün sayıları milyonları aşan ziraat işçisi hâlâ himayesizdir. Fikir işçilerine gereken ölçüde el uzatılmamıştır. Hava işçilerinin kanunu çıkmamıştır. Ücretli yıllık izin kanunu 1950 denberi çıkarılmamıştır. Ev hizmetlerinde çalışan vatandaşların mukadderatı ile meşgul olan yoktur. Küçük iş yerleri dediğimiz on işçiden daha az işçi çalıştıran yüzbinlerce iş yerinden ancak 24 iş kolu hakkında İş Kanununa alınma kararı verilmiştir. Bu tip iş yerlerinin sayısı 90 - 100 bin ve buralarda çalışanların sayısı $\frac{1}{4}$ 400 - 500 bin kadar tahmin edilmektedir.

Bu durum karşısında işçilerin mühim ekseriyeti himaye tedbirlerinin dışında kalmış demektir.

1950 den evvel

Çalışma Bakanlığı, işçilere şirin görünmek için kurulmamıştır. İşçilerimizin durumlarıyla yakından alak-

lanan, ihtiyaçlarını takdir eden C.H.P. devri, hemen harp sonrasında hususî bir Bakanlık meydana getirip, İşçi Sigortaları Kurumunu teşkil ederek, iş kazaları, meslek hastalığı, analık sigortalarını derhal faaliyete geçirmiş, ihtiyarlık ve hastalık sigorta kollarını kurmuş, hususî iş mahkemeleri kanununu çıkarmış, sendikalar hakkında kanun tedvin etmiştir.

İşçilerin refahı mülâhazasıyla 200 kuruş kadar olan gündeliklerle, yer altında, maden ocaklarında çalışanların gündeliklerinden hiç vergi almamak yoluna gitmiş, gelir vergisi kanunu ile mühimce bir asgarî geçim haddini vergiden muaf tutmuştur.

Bu gibi bir hayli koruyucu tedbirleri beş sene gibi kısa bir zamanda Türk işçi ve işveren âleminin hizmetine koymuş bulunmak herhalde bir kusur olmasa gerektir.

İşçi ne istiyor?

Memleket olarak iş hayatımızı düzenlediğimizi, çalışanların yaşama seviyesini yükselttiğimizi, çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetleri millet yararına âhenkleştirdiğimizi; iş gücünü, genel refahı arttıracak surette verimli kıldığımızı iddia edecek duruma gelmiş olmaktan uzağız. Teşkilât Kanununun gösterdiği bu mes'ut amaca sür'atle ulaşmak için çalışmak cümlemize düşen millî bir vazifedir.

Türk işçisi bizden yaşama seviyesinin yükseltilmesini, muasır ve demokratik milletler işçilerinin uzun mü-

cadeleler sonunda elde ettikleri tabii hak ve hürriyetlerine kavuşturmamızı istiyor.

Ücret zamlarında adaletsizlik

Ücretlerin zorlaşan geçim şartları karşısında kifa-yetsizliği resmî iş yerlerinde çalışanlara yılda iki ikra-miye verilmesi lüzumu duyulmasıyla kabûl edildiği hal-de özel yerleşde çalışanlar için bir tedbir düşünülme-si adaletsizdir. Asgarî ücret 1950 denberi ancak 29 ilde 18 iş kolunda kifayetsiz olarak uygulanmaktadır. Bu dâ-va halledilmiş sayılamaz.

Demiryolu işçileri

Demiryolu câmiasında işçiler iki ayrı kategoriye tâbidirler. Bunlardan D grubuna bağlı olan 23743 işçi, iş yerinin sosyal talimatında mevcut yemek, yıllık izin, se-yahat pasosu, çocuk parası, ailelerin tedavisi ve ikrami-ye gibi haklardan faydalandırılmalarına rağmen bir o-kadar miktar da «muvakkat işçi» namı altında istihdam edilen işçi vardır ki bu sonuncular bu haklardan fay-dalandırılmamaktadır. Bu vaziyet her iki gruba mensup işçiyi maddî ve mânevi bakımdan olduğu kadar, psiko-loji bakımından da sarsmaktadır.

Muvakkat işçiler arasında 8 - 10 sene gibi uzun zaman çalışanlar bulunduğu halde bunların sosyal hakları ve kıdem haklarına sahip olmamaları, bir Dev-let müessesesinin hizmet gayesi ile kabili telif olamaz.

Tekel işçileri

Tekel İdaresinin zam politikası müstehlike ağır bir yük tahmil etmesine mukabil Tekel işçisi bu zam talebinden müstefid olamamaktadır. 1952 de hazırlanmış olan işçi ücret baremini 1958 de ve daha sonra da tatbik ke kalkışmak işçiyi mağdur eder.

İşçi Tazminatları

Bugünkü sistemde işçilerin tazminat hakları emniyet altında değildir. Bilhassa işverenin iflâsı, aktifinin tazminatları karşılıyamaması hallerinde işçi bu hakkını alamamaktadır. Bunun tedbiri iş verenleri sözü edilen tazminatlar için bir karşılık ayırmaya mecbur etmek ve bunun bir kısmını da Devlet tarafından gösterilen bir müesseseye yatırtmak olabilir.

8 saat çalışma

Birçok işyerlerinde sekiz saatten fazla çalışmaya izin verilmiş ve hâlâ kaldırılmamıştır. İşçinin sağlığını tehdit eden bu durumun ele alınması gerekir.

Sosyal sigorta - İşsizlik sigortası

Memleketimizde, mevsim işsizliği, az çalışma ve çalıştırma, devri işsizlik halleri görülmektedir. Bu sebeple işsizlik sigortası müessesesinin işler hâle gelmesi zarurîdir.

Sosyal sigorta meselesi, üzerinde ehemmiyetle durulacak bir şekil almıştır. Primlerini işverenle işçilerin

ödediği İŒçi Sigortaları Kurumu, üzerine aldığı sosyal hizmet yolunu bir tarafa bırakarak kendi sahası dıŒında hizmetler peŒindedir.

İhtiyarlık Sigortası

İŒçilerin ihtiyarlık sigortası bugünkü haliyle kifa-yetsizdir. Daha modern ve iŒçiyi tatmin edici bir Œekle getirilmesi lâzımdır.

Yıllarca iŒçi olarak çalıŒan ve ihtiyarlayıp iŒ gücünü kayıp etmiŒ olan yaŒlı iŒçilerin mühim kısmı aldıkları para ile geçinememektedirler. Böyle emekli iŒçiler için özel koruyucu müesseseler açılmalıdır.

İŒ Mahkemeleri

İŒçi dâvalarını masrafsız ve sür'atli olarak görmek maksadı ile kurulan iŒ mahkemeleri beklenen neticeyi vermemiŒtir. Müstakil iŒ mahkemeleri kurulması cihetine gidilmesi zarureti vardır.

İŒçi Sağlığı

İŒçi Sigortaları Kurumu ancak iŒçiler hastalandığı zaman bunlara bakıyor. Bunun koruyucu tababetle alâkası yoktur. Meselâ iŒçi iŒe alınırken giriŒ muayenesi ve senelik sihhî kontrollerin yapılması, aŒıların zamanında tatbiki, yiyecek, içecek, yatacak ve hattâ çalıŒma yerleri koruyucu hekimlik bakımından tamamiyle kendi hâline terkedilmiŒtir. Bu boŒluđun doldurulması lâzımdır.

İş yerlerinin teftişi

Milletlerarası Teftiş Sözleşmesini tasdik etmiş olmamıza rağmen iş müfettişlerimiz gerektiği gibi teknik imkânlarla teçhiz edilmemiştir. Bu motorize devirde bakanlık emrinde yalnız üç tane jipten başka vasıtanın bulunmaması iş yerlerine sür'atle yetişip vak'aları zamanında önlemek imkânını vermemektedir.

İş müfettişlerinin iş hayatının emniyeti bakımından müsait imkânlarla kavuşturulması lâzımdır. İş hukuku ve sosyal politika sahasında ileri gitmiş memleketlerin tecrübe ve bilgilerinden bilhassa iş müfettişlerinin faydalandırılması zarurîdir.

İşçi Sigortaları Kurumunun Yatırımları

Kurum büyük merkezlerde han, apartman, otel gibi tesisler kurmak sevdasıdadır. Hattâ bununla da kalmıyarak arsalar almaktadır.

İşçi Meskenleri

Binlerce ve binlerce işçi meskensiz beklemektedir. İşçi meskenleri mevzuunda tatbik edilen sistem ıslaha muhtaçtır.

İşçilerin Kollektif Meseleleri

Sendikaların Durumu

Sendikalar Kanununun ıslahı ve işçinin tabii hak ve hürriyetlerinin verilmesi hakkında D. P. nin eski va-

adi unutulmuş, vaktiyle mücadeleye bayrak yapılan grev hakkından bahsedilmez olmuştur.

Bâzı sendikalar, milletlerarası anlaşmaların yasaklarına rağmen para yardımlarıyla vazife yapamaz hale gelmiş, hak ve hürriyetlerini maddî yardımlara feda etmek zorunda kalmışlardır.

Kollektif mukavele ve grev hakkı

Hâlen kollektif mukavele akdetmek ve grev hakkından mahrum bulunan Türk işçisi meselelerinin sür'atle halledilmesini istemektedir.

Kollektif iş mukavelesi iş hayatının tanziminde en büyük rolü oynar, fakat bunun tatbiki işçiye grev hakkının tanınmasıyla mümkündür. Grevsiz kollektif iş mukavelesi yapmak, mermisiz tabanca taşımağa benzer.

Grevsiz sendika kötürümdür

Toplum içinde sosyal hayatın muvazenesi karşılıklı teşkilâtlanma ile olur. Sendikalar endüstri hayatına girmiş toplumlar için vazgeçilmez kuvvetler ve müesseselerdir. Bir müessesenin tamlığı onun bütün haklarının tanınması ile olur. Grev hakkı olmayan sendika kötürümdür. Sendikalizm anlayışı ve hukuku böyle bir sendika çeşidini kabûl etmez.

Sendikalar var, grev hakkı yok. Azıcık ses çıkaran sendikanın kapısına kilit vurmak, idarecileri aleyhinde takibata geçmekle hürriyet var denemez.

Anayasa organları dışında basın gibi, üniversite

gibi sendikalar da demokratik rejimimizin temel müesseseleridir.

Demokrasi prensiplerine göre tabii bir hak olarak tanıdığımız grev hakkını, sair demokrat memleketlerde olduğu gibi içtimai ve iktisadi âhengi bozmıyacak surette kanunlaştıracacağız.

Sendikasız, grevsiz işçi hakları korunamaz

İstihsalın artması keyfiyetini düşünürken aklımıza bir taraftan sermaye, diğer taraftan yatırılan sermayenin asıl kıymetlendirilmesi bahsinde en kuvvetli unsuru teşkil esen çalışan vatandaşların durumu gözönüne gelir. Böyle düşündüğümüz takdirde, bir kere işçinin makina halinde çalışan bir vasita olmadığını kabûl etmek, onun maddi ve mânevî cephelerine olduğu gibi şahsiyetine de ehemmiyet vermek bakımından birçok tedbirler almak zorundayız. Bu yalnız işçinin kendi şahsına taallûk eden bir bağış, bir lütûf değildir. Eğer işçi sarfettiği emekle kendisini normal şekilde geçindirir, normal gıdayı alır, morali sağlamlaşırsa memleket sanayiine vereceği verim bambaşka olur. Zayıf bir moral ile çalışırsa, verimsiz bir duruma düşer.

Durum böyle olduğuna göre işçinin tam mânasıyla emeğinin karşılığını kendisine intikal ettirmek için serbest teşkilâtlanmaya ihtiyacı vardır.

Serbest teşkilâtlanma deyince ilk anda insanın aklına sendikalar gelir. Sendikanın yanı başında kolektif sözleşme ve grev hakkı olmadıkça işçilerimizin teşkilâtlanmasından bir netice elde etmek mümkün değildir.

Gazeteciler Sendikası

İstanbul Gazeteciler Sendikası her bakımdan örnek ve başarılı bir sendika olmuştur. O, başarısının, sendika zihniyetini temsildeki büyük güç ve yetkisinin, gazetecilerin haklarını koruma uğrunda çalışmaları için kurbanı olmuştur. İstanbul Gazeteciler Sendikasının basın hayatımız ve sendikacılığımızdaki önemli yeri yarın hatırlanacaktır.

SAĞLIK İŞLERİ

Bir Milli Sağlık Planı lâzımdır

D.P. Programında bile bir sağlık plânının lüzumu- na işaret edildiği halde D.P. iktidarının bu âna kadar plândan kaçması, kendinde ciddi bir mesai kudreti bulamamasından, kendini günlük havaya ve tâviz politikasına kaptırmasından başka birşey değildir. Bu memleketin mutlak ve âcil olarak muhtaç olduğu şey şahıslara bağlı olmıyan bir millî sağlık plânıdır.

Sağlık merkezlerinin hâli

221 sağlık merkezinin 97 sine hükümet tabibi bakmaktadır. Yedisinde hiç doktor yoktur. 663 ebe ve hemşire lâzım olmasına rağmen 180 ebe ve hemşire vardır. Keza 221 sağlık merkezinin 186 sında röntgen cihazı yoktur. Motörlü nakil vasıtaları eksiktir. Sağlık merkezleri kuruluş maksatlarından tamamen ayrılmışlardır..

Menderes Hükümetlerinin plânsız ve programsız di-

ğer yatırımları gibi bu mevzu da verimsiz hâle gelmiş bulunmaktadır.

Hastahanelerin sayısı

Hükûmet gerekçesinde 1950 senesinde 39 devlet hastahanesi varken 1957 de bunun 126 ya baliğ olduğu bildirilmekte, yedi sene içinde yeniden 87 hastahane yapılmış gibi gösterilmektedir. Hakikat bu değildir. C. H. P. devrinde başlamış olup, 1950 - 1951 - 1952 yıllarında hizmete girmiş hastahaneler vardır. Ayrıca 87 rakamının içinde Sıhhat Vekâletine devrolunan 54 özel idare hastahanesi de bulunmaktadır.

Hükûmetin bunları yeniden hizmete girmiş hastahaneler gibi göstermekteki maharetini takdirinize sunuyoruz. İşte D.P. nin rakamlarla oynama metoduna bir misal...

Bin kişiye bir yatak

Dünya normlarına göre hasta yataklarımız çok azdır. Irak'ta 10 bin kişiye 11,6, Mısır'da 15,4, Bulgaristan'da 20,6, Yunanistan'da 21,2, Amerika'da 131, İngilterede 154 yatak düştüğü halde bizde 10 bin kişiye ancak 9,4 yatak düşmektedir.

Bizim memleketimizde 150 bin yatağa ihtiyaç vardır. Halbuki bugün yatak sayısı 30 bindir. Yatak kıfayetsizliği, teçhizat ve personel noksanlığı karşısında birçok hastalar hastahanelere yatırılmıyarak geri çevrilmektedir.

Hastahaneler ve yoklar

Hastahanelerimizin sıhîî âlât ve edevat ve malzemesinin mühim bir kısmı miadını doldurmuş, mühim bir kısmı da esaslı tãmire ihtiyaç göstermektedir. Bir kısım hastahanelerde röntgen cihazları bugünkü teknik ihtiyaçlara tekabül edecek kıymette değildir.

Tıp gibi hayatî bir mevzuda ihtiyaçların teknik terakkiyata ayak uydurması zarureti vardır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için 5 milyon 700 bin liralık bir döviz tahsisi icabediyor. Hâl böyle, hattâ bundan da vahim olduğuna göre, vatandaşın sağlığı ile ilgili en hayatî mevzularda döviz tahsis etmekte acze düşen ve C.H.P. iktidarından devraldığını dahi güç idare ve idame ettiren bir iktidar, umumî sıhhat durumumuzu iyiliğe doğru götürdüğü iddiasında bulunamaz.

Cihaz yokluğu, ilâç yokluğu, operatör iğnesi, eldiven, narkoz malzemesi yokluğu ve başka «yok» lar, bugün hekimlik mesleğini kolay icra edilemeyecek hâle sokmuştur.

200 lira maaşlı doktorlar

Hekim maddî sıkıntı içindedir. Buna karşı Hükûmetin tedbir alması icabederken Sağlık Vekâleti maalesef hâlâ 180 - 200 liraya hekim çalıştırmaktadır. İnsanlığa hizmet duygusu taşıyan hekimin terfihi zarurîdir.

Hademe kadrosu ile doktor istihdam etmeğe kimşenin hakkı yoktur. Bu hekim için de, cemiyetimiz için de elem vericidir.

Hükümet tabiplerinin vazifesi aslında ağırken buna bir de adli tabiplik işi yüklenmiştir. Hekimlerin haklarını korumakla mükellef olan Tabip Odaları hakiki hüviyetlerine ulaşamamıştır.

Sağlık memurları ve ebeler

Memleketimizin en büyük ihtiyaçlarından biri sağlık dâvasında küçük personel meselesidir. Ebe, hemşireler ve küçük personel hekimin sağ koludur. Bu itibarla daha çok sağlık memuru ve ebe yetiştiren okul açmak mecburiyetindeyiz.

Bu okullara gidecek çocukların bir kısmı köy çocuklarıdır. Muhitlerinden uzağa gitmek istememektedirler. Binaenaleyh bölge okulları açmak zarureti vardır. Memlekette dişçi kalfası, eczacı kalfası yoktur. Bunları yetiştirmek lâzımdır. Hekim yardımcısı olan ebe, hemşire ve sağlık memurlarına tazminat vermek suretiyle memnun etmemiz ve bu şubeleri cazip hâle getirmemiz zarurîdir.

İlaçsızlık

Hasta mevzuubahs olunca ilaç meselesi kendiliğinden ortaya çıkar. Biz iddia ediyoruz ki senede ilaca tahsis edilen döviz azdır. Üç sene önce ilgililer senede memleketimizin kırk milyon liralık ilaca ihtiyacı olduğunu tesbit etmişlerdir. O tarihten bu yana bu işe tahsis edilen döviz çok azdır. Müstahzarlar için dört senede tahsis edilen miktar yirmi milyon liradır. İlaç için lâ-

zım olan dövizi her masraftan kısım muhakkak bulmalıyız.

Verem artıyor

Verem yataklarımız çok azdır. Binlerce açık veremli bir hastahane yatağı bulabilmek için vilâyet vilâyet dolaşmakta ve kısa bir tedaviden sonra gene açık veremli olarak cemiyet içine salıverilmektedir. İstatistiklere nazaran senede 40 bin veremli ölmektedir. Hakikatte ise ölenler belki 100 bini buluyor. Veremlinin başlıca gıdaları, et, süt, yağ ve yumurta bulunmaz olmuştur. C.H.P. iktidarı zamanında yapılan bir zam dolayısıyla veremlileri gıdasızlıktan öldürmekteyiz diye feriyat edenlerin bugünkü pahalılık ve yokluk karşısında dünkü sözlerini hatırlamadıklarına eminiz. «Köye sadet götürdük, köylüyü refaha kavuşturduk, köylü artık etini, yağını, sütünü, yumurtasını kendisi yiyor, satmıyor. Şehirlerdeki darlık bundan ileri geliyor» diyen Menderes'e veremli nisbetinin köylerde daha yüksek bulunduğunu hatırlatmak isteriz.

Kan Bankası

Kan Bankası Ankara ve İstanbul'da açılmıştır. Memleketin diğer bölgelerinde de açılması zaruridir. Bugün alınan kan ancak 21 gün muhafaza edilebilmekte, bilâhâre kurutulmuş plazma olarak verilmektedir. Münakalat güçlüklerinden dolayı memleketin birçok yerine kan götürmek mümkün olmamaktadır.

Bu merkezlerin mümkün olduğu kadar uzak bölgelerde açılmasını temenni ediyoruz.

SPOR

Dâvanın önemi vardır

Beden Terbiyesi Genel Mdürlüğü bütçesi yetersizdir. Spor bugün bütün dünyada en kuvvetli bir propaganda unsuru haline gelmiştir. Bugünün milletleri üstün seviyeli sporcularıyla, en müsbet propagandayı yapmaktadırlar. Atom yarışması yapan Doğu ve Batı blokları aynı zamanda spor yarışmasına da büyük önem vermekteler. Halbuki bizde stadlar bakımsızdır, yeter sayıda, kaliteli spor öğretmenine ihtiyaç vardır.

Beden Terbiyesi bütçesi artırılmalıdır

Bütün milletlerin en çok ehemmiyet verdikleri spor şubesi atletizmdir. Bizde ise bu spor için gerekli saha ve tesis çok azdır. Mevcutlarda ancak birkaç branşın müsabakası yapılabilmektedir.

Hazırlık ve idman yapabilecek herhangi bir saha yoktur. İstanbul'daki Mithatpaşa stadı da dahil olmak üzere muhtelif vilâyetlerdeki stadlar bakımsızlık ve bilgisizlik yüzünden spor tesisi olmaktan çıkmış bulunuyor. Tahsil görmeden hakim, doktor, mühendis olunmayacağı gibi bilgili şahıslar tarafından çalıştırılmadıkça iyi bir sporcu olmak mümkün değildir. Bu yetiştirmeyi yapabilmek için yer ve öğretmene ihtiyaç vardır.

8998

İçindekiler

Önsöz	3
Söz alan hatiplerin isimleri	5
EĞİTİM	16
Eğitimin umumî meseleleri	16
İlköğretim dâvası	22
Orta öğretim	30
Teknik Öğretim	33
Halk Eğitimi	36
Öğretim meselesi	38
Öğretmenlerin meseleleri	43
Öğrenci meseleleri	48
Üniversite muhtariyeti	57
İŞÇİ MESELELERİ	64
İşçilerin ferdi meseleleri	65
İşçilerin kollektif meseleleri	69
SAĞLIK İŞLERİ	72
SPOR	77

03SA8170

ULB Halle

3/1

000 178 268

C. H. P.
Araştırma ve Dokümantasyon Bürosu
Yayınları

- 1 — Devlet Personeli Meselesi
- 2 — İşçiler için
- 3 — İktisadî Kalkınma
(C.H.P. Milletvekillerinin tenkit ve teklifleri)
- 4 — İctimaî Meseleler : Millî Eğitim — İşçiler —
Sağlık.
(C.H.P. Milletvekillerinin tenkit ve teklifleri)

Fiati : 1. Liradır

